

TIPIC
ASUPRA SERVICIILOR DIVINE

PENTRU

ELEVII SEMINARIȘTI

LUCRAT CU

*Binecuvântarea Prea Sfinției Sale Părintelui Episcop al
Eparhiei Râmnicu Noul Severin*

D. D. ATANASIE STOÎĂNESCU

DE

Protosincelul Gerasimu Saffiriu

DIRECTORUL SEMINARIULUI EPARHIEI RÂMNICU

Și tipărit în Râmnicul-Vâlcei 1878 în Tipografia Callinic,

Iară acum, în zilele M. S. Regelui României

CAROL I,

Revăzut și tipărit a doua oară

PENTRU

Trebuința candidaților la hirotonie din Eparhia Romanului

DE ACELAȘI

GERASIMU,

ACUM

EPISCOPI AL ROMANULUI

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1905.

PREFAȚA LA EDIȚIUNEA I.

Este bine ca profesorul să-și aibă cursul lecțiilor sale tipărit, pentru că așa va fi pururea în contact cu elevii săi, și nu va avea de suportat decât osteneala de a-și dezvoltă materia, pentru a o face și mai fructuoasă.

Văzând nevoea ce este de un tipic didactic, asupra serviciilor divine, absolut necesar tinerilor, cari se prepară pentru preoție, și gândindu-mă la datoria, ce decurge din pozițiunea mea, am întreprins, cu ajutorul lui Dumnezeu și binecuvântarea Episcopului meu, Domnul *Athanasie* al Râmnicului, de am lucrat acest Tipic, silindu-mă, pre cât am putut, de a-l scrie, scurt, lucid și împărțit în mici lecțiuni, spre a fi elevilor bine priimit și facil de înțeles.

Surgințele din cari m'am adăpat pentru compunerea lui, au fost: Tipicul mare al Bisericei noastre, cărțile bisericesti de serviciu divin și întru câtva și obiceiul locului.

Îl prezint dară tinerimei studioase a Seminariului, spre a-l studia, cu aceeași dragoste, cu care eu l-am lucrat și l-am imprimat.

Dacă bărbații bisericesti, competenți în această ma-

terie, vor găsi că ar mai trebui ceva adaus sau scăzut într'însul, îi rog: pre' cei bătrâni, ca pre niște părinți; pre cei tineri, ca pre niște frați, să binevoiască a'mi comunica opiniunea lor, de care, cu cea d'intâi ocaziune, voi țineă compt, cu sfințenie.

Protosyncel Gerasimu Saffirinu

Director și profesor în Seminariul Eparhiei Râmnic

TIPIC

Rânduiala Orei a noua (afară de păresimă și săptămâna luminată).

În timpul tocărei de Vecernie, Preotul venind în Biserică, cam alătura cu Scaunul Domnesc, face trei închinăciuni mici, zicând în sine: «*Intra-voiu în casa ta*», intră în Sanctuarium pre ușa despre mează-zi, trecând printre strana cântărețului din dreapta și Iconostas,— ia epitrahilul pre mâna stângă, cu dreapta'l binecuvintează unde este semnul crucei dela spate, tot la acel semn îl sărută, îl pune după gât, ese prin ușa despre mează-noapte, ținând mâna dreaptă în jos și pre cea stângă la pept supt epitrahil, își ia pozițiunea către răsărit înaintea ușilor împărătești, face o închinăciune, întonează: *Binecuvântat este Dumnezeu nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor*, și tot acolo stând zice, după Tatăl nostru: *Că a ta este împărăția*,—apoi după *Veniți să ne închinăm*, închinându-se de trei ori, intră în Sanctuarium prin ușa despre mează-zi.

Citețul urmează cu citirea Orei duple rânduiala din ciasoslov, punând după cei trei psalmi Tropariul sărbătorei sau al sfântului de rând, care se găsește sau la finitul Vecerniei sau la finitul cărței,—după Sfinte Dumnezeule și Tatăl nostru, Preotul zicând din Sanctuarium: *Că a ta este împărăția*, Citețul răspunde: *Amin*, și citește Condacul ce ține de Tropariul de care vorbirăm, și care se află la cântarea a șasea din ca-

noane. Apoi, după Ceea ce ești mai cinstită și Întru numele Domnului binecuvintează Părinte, Preotul întonează din Sanctuarius: *Dumnezeule milostivește-te spre noi și ne binecuvintează, luminează fața ta preste noi și ne miluește*, și îndată lăsând epitrahilul pre sfânta Masă, pre când se citește la strană: Stăpâne Doamne Iisuse Hristoase, ese prin ușa despre mează-noapte, trece printre strana Cântărețului din stânga și masă, vine în mijlocul Bisericei, face către altar trei închinăciuni, dacă a doua zi nu este sărbătoare; iar dacă a doua zi este sărbătoare, vine înaintea Iconostasului, face două închinăciuni, sărută Icoana, mai face o închinăciune cu capul la pământ, se întoarce pre dreapta, merge la Scaunul Arhieresc, pune metanie, după care intră în Sanctuarius pe ușa despre mează-zi, trecând printre Iconostas și strana Cântărețului din dreapta,—pune pre sine epitrahilul cu regula stabilită mai sus, deschide perdeaua sfintelor uși, și stând înaintea sfintei Mese cu fața către răsărit, face începutul Vecerniei.

Rânduiala Vecerniei de preste săptămână.

Preotul, preparat cum vorbirăm mai sus, începe Vecernia zicând cu voce înaltă: *Binecuvântat este Dumnezeul nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor*,—și îndată luând cu sine liturgiarul, ese pre ușa despre mează-noapte, vine înaintea sfintelor uși, unde, cu fața către răsărit, făcând o închinăciune citește rugăciunile Vecerniei cu capul descoperit¹⁾; iară

¹⁾. Rațiunile descoperirii și acoperirii capului preotului în unele timpuri ale unor servicii dumnezești.

I. Când este preotul dator în serviciul dumnezeesc a-și descoperi capul?

R. Ori când face un serviciu dumnezeesc în care, nu numai servește de organ al Mântuitorului, dară încă reprezintă simbolic chiar pe Mântuitorul lucrând ceva din câte au lucrat spre mântuirea neamului omenesc, ca, bunioară, în timpul vohodurilor, și în alte timpuri, când Tipicul îi prescrie să-și descopere capul.

I. Și când, în timpul serviciilor dumnezești, nu își descopere capul?

R. Ori când, oficiând, nu reprezintă pe Mântuitorul așa, precum arătarăm mai

citetul, după începutul cel dela Preut, răspunzând *Amin*, zice: *Veniți să ne închinăm* de trei ori, și citește psalmul 103: *Binecuvintează suflete al meu pre Domnul*, pre care îl termină cu *Slavă și acum și A-liluia* de trei ori.

sus; ci, în calitate de preot, servește numai de organ al Mântuitorului în cele de mântuirea credincioșilor.

I. Pentru ce când reprezintă simbolic pre Mântuitorul, nu își acopere capul; iară, în cazul al doilea și-l acopere?

R. Pentru ca să arate că, precum Mântuitorul, Dumnezeu fiind, carele s'au supus pre sine tuturor umilințelor, chipul robului luând, pentru ca să ne scoată pre noi din robia păcatului, a morței și a diavolului și să ne facă domni asupra acestora și fii ai lui Dumnezeu după har, smerindu-se ca un rob, nu își acopere capul cu vre un acoperemânt, care ar fi simbol ori de stăpânire, ori de armă biruitoare asupra cuiva, așa și preotul, acum, când îl reprezintă simbolic pre Mântuitorul, nu își acopere capul.

Dară, pentrucă, în interesul mântuirii noastre, a îngăduit Mântuitorul să i se acopere capul în vremea patimei cu cunună de spini de către ostași, în deridere, zicându-i: «Bucură-te Impăratul Iudeilor», s'au obicinuit din înaltă vechime ca episcopul, luând prilej dela acest semn cu care inimicul prin agenții săi a crezut să batjocuriască vrednicia împărătească a Mântuitorului, să își acopere capul, nu cu cunună de spini, ci, cu mitră foarte prețioasă, semn al Impărăției Mântuitorului, Impărat al Impărăției spirituale a adevărului și a dreptății, ornată cu icoanele Mântuitorului și ale celor patru evangheliști, ori numai cu ale acestora din urmă, și strălucind cu petri scumpe, în semn de onoare și respect către Mântuitorul și în contrapunere cu spinii de batjocură, iară, în vârf cu semnul onoratei cruci iarăși ornată frumos cu petri prețioase, spre a arăta că episcopul nu este însuși Răscumpărătorul Hristos, ci, numai în calitate de serv, un reprezentant al lui mai înalt decât preotul, și organ supus precum al arhieriei și al vredniciei profetice așa și al împărăției spirituale a Mântuitorului.

Pentru aceasta, când se dă mitră și arhimandritului, care se deosebește prin știință și viață sfântă, ea, ca singură deosebire de a episcopului, are numai icoane de serafimi; căci se cuvine să aibă viață îngercască acela, care mai târziu, va fi chemat de Dumnezeu, în Biserică, la dregătorie apostolească.

Din cele până aici se înțelege, că atunci când preotul nu reprezintă simbolic pre Mântuitorul, spre a arăta că nu este el Răscumpărătorul, ci organ supus al Răscumpărătorului, trebec neapărat să-și acopere capul ori cu potcapiul, semn al crucii lui Hristos, adecă semnul de stăpânire a lui Hristos asupra sa și a lumii, ori cu cuculionul, care este și el un semn de armă de la Dumnezeu ce apără și întărește neputința celui ce-l poartă, precum coiful întărește pre ostaș, și precum scoția apără slăbiciunea pruncului cel fără răutate spre a-l ajuta să devie bun de luptă în calea vieței creștine, pentrucă numai atunci le putem toate, când vom fi apărați și ajutați de către Mântuitorul Hristos, cu harul Lui, carele ne întărește. Și ne va întări, când ne vom întoarce și cu harul Lui ne vom face ca pruncii, cari poartă scoția, precum a zis: «De nu vă veți întoarce și să vă faceți ca pruncii, nu veți intra întru împărăția cerurilor».

I. Nu mai există și alte rațiuni. în afară de cea arătată, pentru cari Preotul își descopere capul și în timpul altor servicii dumnezești decât cele mai sus menționate?

R. Mai există, anume unele de întristarea și altele de bucuria ce simțim; d. ex.: de câte ori mărturisește păcatele sale și ale poporului înaintea lui Dumnezeu și cere milă, iertarea lor și ajutor ca să nu mai cadă pre viitor, Preotul se roagă cu capul descoperit, ba uneori și în genuchi, spre a arăta și la exterior că sânt nevrednici de a se mai bucura de darurile și harurile cu cari au fost miluiți; iară pentru bucurie, în toate ocaziunile, când onorăm mai sâr-

După aceasta, Preotul, cu capul acoperit, stând tot înaintea sfintelor uși, având mâinile la pept supt e-pitrahil, zice cu voce înaltă ectenia cea mare: *Cu pace Domnului să ne rugăm*, cu vozglasul: *Că ție se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor*, cari se găsesc în liturgiar la rânduiala Vecerniei,—apoi după ce face o închinăciune, când zice în vozglas: *Tatălui și Fiului și Sfântului Duh* (pre care rânduială o păzește la toate vozglasurile), intră în Sanctuarium pre ușa despre mează-zi.

Pre când Preotul întonează această ectenie sau ori care alta, Citețul răspunde cu cântare: sau Doamne miluește, sau Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu mântuește-ne pre noi, sau Ție Doamne, dupre cum cere înțelesul stanțelor din ectenie; iară după vozglasul de mai sus, Citețul răspunzând: Amin, citește din Psaltire pre analog în mijlocul Bisericei Catisma rândului, și fiindu se toată, Preotul întonează din Sanctuarium ectenia cea mică: Iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm; Apără, mântuește... și celelalte cu vozglasul: Că a ta este stăpânirea și a ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

CĂDIREA.

Cântărețul răspunzând: Amin, începe a cântă pre

bătorește pre Dumnezeu ori pre sfinți, Preotul își descopere capul, ori spre a sărută sfânta Evanghelic, Crucea sau vre o icoană, ori spre a citi vre o rugăciune.

În aceste ocaziuni mai solemne, Preotul își descopere capul, nu spre a arăta că reprezintă simbolic pre Mântuitorul, ci spre a se mărturisi înaintea lui Dumnezeu și a sfinților precum și înaintea tuturor celor de față ca transportat de bucurie din ceste de aici într'o lume superioară, unde toate văzându-se fără semne simbolice, nu mai este trebuință de simbole, precum este aici de potcapiu ori de cuculion.

Aceste principii puse, cine voește poate, conducându-se de ele, să-și dea rațiunea, pentru fiecare acoperire și descoperire a capului Preotului, la diferitele servicii dumnezești, dacă va studia lucrul nu cu grabă și ușurință, ci cu răbdare și pietate, cum se cuvine creștinului.

Ciasoslov, sau pre Octoihul cel mic, la rânduiala Vercerniei: «Doamne strigat-am», apoi: Să se îndrepteze rugăciunea mea, și citește pre cele-l-alte stihuri până la acelea pre cari le leagă în cântare cu stihirele Mineiului sau Octoihului; iară Preotul în Sanctuarium, îndată ce s'a început Doamne strigat-am, prepară cădelnița, pune tămâie, o binecuvintează cu rugăciunea ei, care se află în Liturgiul, la rânduiala Proscomidiei, și cântându-se la strană: Să se îndrepteze rugăciunea mea, când aude: *Ca tămâia înaintea Ta*¹⁾, aflându-se înaintea laturei despre apus a sfintei Mese cu cădelnița în mâna dreaptă, cădește aci de trei ori, plecându-se puțin a doua oară, și mânuind a treia oară cădelnița în semnul crucei;—lasă mâna în jos (având pre cea stângă la piept supt epitrahil), trece la laturea despre meazăzi, cădește ca întâi, și tot astfel urmează la laturea despre răsărit și la cea despre meazănoapte; de unde se întoarce pe dreapta, cădește Proscomidia de trei ori, și tot pre dreapta mergând, cădește Sanctuarium tot, începând cu Icoana Domnului dela Scaunul Arhieresc; trece pre dinaintea sfintei Mese, ese pre ușa despre meazănoapte, vine în fața sfintelor uși, în depărtare ca de un pas și ceva, cădește ușile și icoanele împărătești, apoi icoana cea despre meazăzi și despre meazănoapte de dânsule, făcând plecăciunea și mânuind totdeuna cădelnița după cum arătarăm pentru sfânta Masă. De aci merge pre dreapta înaintea Iconostasului, cădește Icoana aflată pre dânsul;—tot pre dreapta apucă către Scaunul Arhieresc, pre care 'l cădește de trei ori, fiind în depărtare de dânsul ca de un pas și ceva, apoi spre stânga ușor pășind, cădește pre fiecare, în strană la

¹⁾. Vezi Tipicul mare la Cap. 24 din pagina 37, unde zice că: «Cădește seara, la Doamne strigat-am, la Stihiri». A cădi la stihiri, vrea să zică, mai înainte de începerea Stihirilor, adică în vremea Stihurilor, precum te poți încredința din pagina următoare de acolo, unde se poruncește Preotului să stea cu cădirea până se sfârșește Stihul, nu Stihira. Deci se cădește așa precum am scris aici în acest Tropic și așa se face și în S. Munte al Athonului.

locul lui, de câte două ori, până la cântărețul din dreapta,—pre urmă vine cu fața în dreptul ferestrei, și-i însemnează pre toți cu semnul crucei printr'o cădere de trei ori;—de unde, pre stânga întorcându-se, merge, prin mijlocul Bisericei, lăsând mâna cu cădelnița în jos, ajunge la sînul stâng, și execută întocmai același mod de cădere ca la cel din dreapta;—pleacă de acolo spre stânga, și cădește spre apus fața poporului din Biserică, începând în linie dreaptă de lângă Amvon, și continuând spre stânga sa până la Scaunul Regal; de unde, pre dreapta mergând, vine la mijlocul acestei linii, și însemnează spre apus pre toți cu semnul crucei printr'o cădere de trei ori.

De aci se întoarce pre stânga cu fața spre răsărit, tămâiază de trei ori către Altar, după modul arătat mai sus; apoi pre dreapta apucând, merge în Nartica (Tinda) Bisericei, cădește Icoanele în ordinea cu care a tămâiat pre cele dela tâmplă, cădește poporul ce se află acolo, începând de lângă Icoanele din dreapta, și continuă pre rând, mergând pre dreapta până finește lângă Icoanele din stânga; apoi de acolo plecând spre stânga, vine cam în mijlocul Tindei cu fața spre apus și însemnează pre toți cu semnul Crucii printr'o cădere de trei ori; de unde se înapoiază pre stânga în mijlocul Bisericei, și acolo stând, cădește iarăși către Altar de trei ori, merge pre dreapta la Scaunul Arhieresc, cădește după regula stabilită mai sus, păsește pre stânga de cădește Icoana dela Iconostas, trece printre sfeșnice, tămâiază cele două Icoane Împărătești, intră în Sanctuarium pre ușa de spre meazăzi, unde cădește de trei ori înaintea Sfintei Mese, apoi Proscomidia, cădește de două ori și pre paraclisiarh, dacă-l are, și pune cădelnița la locul ei.

STIHIRELE DELA DOAMNE STRIGAT-AM.

Ca să știe Cântărețul pre ce glas urmează să cânte: Doamne strigat-am, trebuie de timpuriu să deschidă Mineiul și să citească într'însul tipicul dela începutul Vecerniei; căci dacă acolo vor fi de față șease stihiri, sau deși vor fi numai trei, însă se va întâmplă sau să fie Vineri seara, sau să zică acolo că să se cânte pre șease,—atunci se începe *Doamne strigat-am* pre glasul stihirelor din Mineiu, și se așează stihirele pre șease, începând cu: *De te vei uita la fără de legi, Doamne, Doamne, cine va suferi că la tine este milostivirea; Slava* se cântă a sfântului, *Și acum* a Născătoarei lui;—sau dacă sfântul nu are *Slavă*, se cântă *Slavă și acum* a Născătoarei din Mineiu, ținându-se socoteală că Marți și Joi seara se pune a Crucii;—și Vineri seara, după stihire, se cântă: *Slavă* a sfântului, *Și acum*: Bogorodicița Învierii, a glasului ce este de rând;—sau dacă Slavă nu are sfântul, atunci se cântă Slavă și acum singură Bogorodicița Învierii, de care vorbirăm.

Iară dacă Mineiul nu va prezentă nici unul din cazurile descrise mai sus, ci va arată pur și simplu trei stihiri, atunci înțelegem că: *Doamne strigat-am* trebuie să se cânte pre glasul de rând al Octoihului; și se cântă trei stihiri dela Octoih și cele trei dela Mineiu, *Slavă* a sfântului de are, iară de nu, *Slavă și acum* bogorodicița din Mineiu,—ținându-se totdeauna seamă, că de va fi Marți sau Joi seara, se cântă Bogorodicița Crucii.

Terminându-se *Slavă și acum*, Citețul, în lipsa celui mai mare, zice: *Lumină lină*, după al căreia sfârșit, Preotul, stând cu fața către apus, ceva mai înapoi de colțul despre meazăzi și răsărit al sfinteii Mese, întonează cu voce înaltă: *Să luăm aminte! Pace tuturor!* plecându-și puțin capul când zice: *tuturor*,

căruia Citețul răspunzând: *Și duhului tău!* cântă prochimenu' zilei de trei ori, după ce mai întâi a intonat Preotul: Cu înțelepciune, să luăm aminte, și îndată citește în lipsa celui mai mare *Invrednicește-ne Doamne, în seara aceasta.* În timpul acesta Preotul (luând cu sine Liturgiarul): ese din Sanctuarium pre ușa despre meazănoapte, vine înaintea sfintelor uși, face către Altar o închinăciune și întonează ectenia: *Să plinim rugăciunile noastre cele de seara Domnului,* cu vozglasul: *Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești și ție slavă înălțăm, Tatălui și cele-l-alte, Citețul răspunde la ectenie: Doamne miluește, Dă Doamne, și altele precum cere înțelesul; după vozglas, Amin;* iară Preotul, întorcându-se pre dreapta cu fața spre apus, zice *Pace tuturor!*, puțin plecându-se către popor, își reia prima pozițiune până când Cântărețul răspunde: *Și duhului tău,* întonează: *Capetele noastre Domnului să le plecăm* și citește în șoptă rugăciunea plecării capului, cu capul descoperit și plecat, în care timp cântărețul cântă: *Ție Doamne,* mai pre larg. După ce a terminat rugăcinnea, zice cu voce înaltă: Fie stăpânirea împărăției tale binecuvântată și prea proslăvită, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh acum și pururea și în vecii vecilor, cu închinăciunea obicinuită și îndată intră în Sanctuarium pre ușa despre meazăzi.

STIHIRELE STIHOVNEI.

Dacă sfântul dela Mineiu nu are Stihovună, Cântărețul, după vozglas răspunzând: Amin, începe a cântă stihirele stihovnei din Octoih, cea d'întâi fără stih, cea de a doua cu stih: Către tine am ridicat ochii mei, și cea de a treia, cu: Miluește-ne pre noi Doamne, cari se găsesc în Ciasoslov, la rânduiala Vecerniei; iară Vineri seara, fiind de rând glasul al 5-lea sau al 6-lea, se cântă la Stihovună al doilea rând de stihiri

mucenicești din Octoih dela Doamne strigat-am, și când este de rând, glasul al 7-lea sau al 8-lea, se cântă la Stihovă stihirele mucenicești cele de întâi din Octoih dela Doamne strigat-am, pre urmă: Slavă a sfântului, dacă are, Și acum a Născătoarei lui; iară de nu, Slavă și acum a Născătoarei dela Stihovna Octoihului, și îndată Citețul, în lipsa celui mai mare, zice: Acum slobozește, apoi: Sfinte Dumnezeule, și după Tatăl nostru, Preotul întonează din Sanctuariu: Că a ta este împărăția, Citețul răspunde: Amin, și cântă Tropariul sfântului, Slavă și acum Bogorodiciăna zilei pre glasul Tropariului sfântului, care se găsește la finitul cărții.

Dacă sânt doi sfinți, se cântă Tropariul celui d'întâi, Slavă al celui de al doilea, Și acum Bogorodiciăna zilei pre glasul cestui de al doilea; iară Vineri seara se cântă Și acum: Bogorodiciăna Învierii glasului de rând.

Mai înainte de a se termină Bogorodiciăna, Preotul ese din Sanctuariu pre ușa despre meazănoapte, vine înaintea sfintelor uși, păzind rânduiala arătată mai sus, și zice ectenia: Miluește-ne pre noi, Dumnezeule, duple mare mila Ta,...; Încă ne rugăm pentru prea sfințitul și iubitorul de Dumnezeu episcopul nostru (cutare), cu vozglasul: Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Citețul răspunde: *Amin*; iară Preotul stând cu fața către răsărit zice: *Înțelepciune*, Citețul răspunde: *Binecuvintează*, Preotul zice: Cel ce este binecuvântat Hristos Dumnezeul nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor, și închide perdeaua sfintelor uși; Citețul, în lipsa celui mai mare, răspunde: *Intărește*, Dumnezeule, sfânta și dreapta credință a ortodocșilor creștini împreună și sfânt locașul acesta în vecii vecilor.

Preotul se pleacă spre Icoana Maicei Domnului, zi-

zând: Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu. mântu-
ește-ne pre noi, Citețul: Ceea ce ești mai cinstită, Pre-
otul plecându-se către Icoana Domnului Hristos, zice:
Slavă ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră,
slavă ție, și îndată se întoarce pre dreapta cu fața
spre apus, ca să zică otpustul (liberarea), după ce a
răspuns Citețul: Slavă și acum, Doamne miluește de
trei ori, Părinte binecuvintează.

Otpustul fiecărei zile de preste săptămână, se gă-
sește în liturgiar la finitul liturgiei celei mai înainte
sfințite, după câteva foi.

Preotul începând otpustul cu: Hristos adevăratul
Dumnezeul nostru, face o închinăciune;—după ce 'l
termină, se întoarce pre stânga iarăși cu fața către răsă-
rit, așteaptă până zice Citețul: Pre Prea Înălțatul Dom-
nitorul nostru, și o! Prea Sfântă, Doamnă, Stăpână,
Fecioară, de Dumnezeu Născătoare, ajută nouă și tu-
tutor drept slăvitorilor creștini și ne mântuește pre
noi, și face începutul pentru Pavecernița.

RÂNDUIALA PAVECERNIȚEI CELEI MICI PRESTE SĂPTĂMÂNĂ.

Preotul începe Pavecernița, întonând: Binecuvân-
tat este Dumnezeu nostru, totdeauna, acum și pu-
rura și în vecii vecilor, și după ce răspunde Cite-
țul: Amin și îndată: Veniți să ne închinăm de trei
ori, se închină de trei ori și intră în Sanctuarium pre
ușa despre meazăzi; iară Citețul urmează pre Ciasoslov
cu citirea psalmilor și a celor-l-alte rugăciuni. După
Tatăl nostru, Preotul zice din Sanctuarium cu voce
înalță: *Că a ta este împărăția*, iară Citețul răspun-
zând: *Amin*, citește Troparele și celelalte rugăciuni
conform învățătorei din Ciasoslov.

După: Întru numele Domnului binecuvintează, Pă-
rinte, Preotul întonează din Sanctuarium: Pentru rugă-
ciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hri-

stoase, Dumnezeuul nostru, miluește-ne pre noi, Citețul, plecând dela strană și răspunzând: *Amin*, vine de pune un sfeșnic cu o luminare aprinsă înaintea Icoanei Maicei Domnului, face o închinăciune și citește rugăciunea: *Nespurcată, neîntinată*, pre care o termină iarăși printr'o închinăciune; apoi merge înaintea Icoanei Mântuitorului și citește: *Și ne dă nouă Stăpâne*, păzind întocmai aceeași ceremonie ca la Icoana Maicei Domnului; și venind la strană, după ce pune sfeșnicul la locul lui, cântă: *Miluește-ne pre noi, Doamne, miluește-ne pre noi*, Slavă: *Doamne miluește-ne pre noi*, Și acum: *Ușa milostivirei*.

În timpul acestei ultime cântări, Preotul ese din Sanctuarium pre ușa despre meazănoapte, vine înaintea sfintelor uși, face către răsărit o închinăciune, și zice cu voce înaltă: *Miluește-ne pre noi, Dumnezeule, după mare mila ta...* Citețul răspunde: *Doamne miluește* de trei ori; Preotul: Încă ne rugăm pentru ca să se păziască sfânt locașul acesta, etc.; Citețul: *Doamne miluește* de 40 de ori; Preotul: Auzi-ne pre noi Dumnezeu, Mântuitorul nostru; Citețul: *Doamne miluește* de trei ori; Preotul: Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu, ești, și ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Citețul zice: *Amin*, iară Preotul plecându-se către Icoana Mântuitorului, și întonând: Slavă ție Hristoase, Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă ție, îndată se întoarce pre dreapta spre apus, ca să zică otpustul, după ce mai întâi răspunde Citețul: *Slavă și acum, Doamne miluește* de trei ori, *Părinte, binecuvintează*.

Otpustul, după cum am arătat la rânduiala Vecerniei, se găsește în Liturgiile, —pre care zicându-l și fiindu-l, Preotul face o plecăciune către credincioșii mireni din Biserică, zicând în șoptă: binecuvântați, frați sfinți, și mă iertați pre mine păcătosul, iară fă-

când și ei metanie Preotului, răspund tot în șoptă: Dumnezeu să te ierte și să te miluiască Părinte Sfinte; și pre când se ridică și cer și ei iertare, se ridică și Preotul și-i binecuvintează, zicând în sine: Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă ierte; apoi se întoarce pre stânga iarăși cu fața către Altar, zice: *Sa ne rugăm* etc., la care Citețul răspunde cu lină cântare: *Doamne miluește, finește* prin: Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, etc., intră în Sanctuarium prin ușa despre mează-zi, pune epitrahilul la locul lui, face trei închinăciuni înaintea sfintei Mese, ese prin ușa despre mează-noapte, și când ajunge în Portic se întoarce cu fața spre Altar, se închină de trei ori, salută poporul din dreapta și din stânga, care a eșit din Biserică în urma sa, și în fine se duce ca fiecare întru ale sale, lăudând și slăvind pre Dumnezeu.

POLUNOSINIȚA

SAU

Mezonoptiala cea de toate zilele.

Preotul, venind în Biserică, pentru rugăciunea mezonoptială, începe prin a executa toate precum am arătat la începutul Orei a noua până după *Veniți să ne închinăm*, când intră în Sanctuarium prin ușa despre mează-zi.

Citețul după începutul cel dela Preot, răspunzând: *Amin* și Slavă ție Dumnezeu nostru, slavă tie, urmează cu citirea mezonoptialei conform rânduelei din Ciasoslov.

După catisma a 17-a, Sfinte Dumnezeule și Tatăl nostru, Preotul zicând din Sanctuarium: *Că a ta este împărăția*, Citețul răspunde: *Amin*, și citește: *Iată Mirele vine* și celelalte; iară după Ceea ce ești mai cinstită și Întru numele Domnului binecuvintează Pă-

rinte, Preotul întonează: Dumnezeuule milostivește-te spre noi și ne binecuvintează, luminează fața ta preste noi și ne miluește, și îndată lăsând epitrahilul pe Sfânta Masă, pre când se citește la strană: *Stăpâne Dumnezeuule, Părinte a tot puternice*, ese prin ușa despre mează-noapte, vine cași seara la Ora noua, în mijlocul Bisericei, face către Altar trei închinăciuni, merge la Scaunul Arhieresc, pune metanie, după care intră în Sanctuarius prin ușa despre mează-zi; pune iarăși pre sine epitrahilul, și terminându-se la strană: Tatăl nostru, zice: *Că a ta este împărăția*, Citețul răspunzând: Amin, citește Troparele: Pomenește Doamne ca un bun, și celelalte, apoi: Doamne miluește de 12 ori și rugăciunile: Pomenește Doamne pre cei ce întru nădejdea învierii, și celelalte, pre cari terminându-le, cântă pre glasul al șaselea: Miluește-ne pre noi, Doamne, miluește-ne pre noi, Slavă: Doamne miluește-ne pre noi, Și acum: Ușa milostivirei, și Preotul eșind din Sanctuarius prin Ușa despre mează-noapte, vine înaintea Sfințelor Uși, face către Altar o închinăciune și zice Ectenia: *Miluește-ne pre noi Dumnezeuule* și celelalte, până la finit, întocmai precum vorbirăm mai sus la rândueala După-Cinărei,—iară după: Pentru rugăciunile, făcând o închinăciune intră în Sanctuarius prin ușa despre mează-zi, prepară cădelnița, pune tămâie, o binecuvintează cu rugăciunea ei, și luând-o în mâna dreaptă, vine de deschide cu stânga perdeaua Sfințelor Uși, se întoarce cu fața către răsărit înaintea Sfintei Mese, și face începutul Utreniei.

Observațiune. Mezonopțiala Sâmbetei are tot rândueala celei de toate zilele, cu deosebire, că, la început după: *Miluește-mă Dumnezeuule*, în loc de *Catissima* a 17-a se citește *a noua*, și după *Cred într'un Dumnezeu*, și celelalte, în loc, de *Iată mirele vine* se citește: *Nezidită fire*, Slavă: *Puterilor celor de sus*, Și acum: *Din pat și din somn*.

Rânduiala Măneacărei de preste săptămână.

Preotul preparat cum vorbirăm mai sus, întonează: *Binecuvântat este Dumnezeuul nostru*, și celelalte, și îndată începe a cădi Sfânta Masă, Proscomidia, Sanctuarul și toată Biserica, întocmai ca seara la Doamne strigat-am.

Citețul răspunzând: *Amin*, zice: *Veniți să ne închinăm* de trei ori, apoi Psalmii 19 și 20, și celelalte după rândueala din Ciasoslov, potrivit citirea, astfel, ca după Sfinte Dumnezeule și Tatăl nostru, să se afle Preotul înapoiat din Tindă, ținând mâna dreaptă cu Cădelnița lăsată în jos, și să întoneze în mijlocul Bisericii: *Că a ta este împărăția*, cădind de trei ori către Altar, când zice în vozglas: *a Tatălui și a Fiiului și a Sfântului Duh*, după care continuă cădirea până intră și o termină în Sanctuarium.

Apoi stând înaintea Sfintei Mese, cu cădelnița în mâna dreaptă lăsată în jos, și citindu-se la strană. *Și acum: Folositoare înfricoșată*, după ce aude: *una binecuvântată*, îndată începe Ectenia: *Miluește-ne pre noi Dumnezeule, după mare mila ta*, etc., care se găsește la începutul Măneacărei, în Liturgiari, și cădește de trei ori la fiecare stanță înaintea Sfintei Mese, pre urmă fără a cădi zice vozglasul: *Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și ție slavă înălțăm*, etc.

Citețul, la fiecare stanță din această Ectenie răspunde: *Doamne miluește* de trei ori, după vozglas: *Amin*, și zicând: *Intru numele Domnului binecuvintează Părinte*, Preotul întonează: *Slavă Sfintei și celei de o ființă și făcătoarei de viață și nedespărțitei Treimi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor*, cădind de trei ori în timpul acestui vozglas, și pune cădelnița la locul ei.

După vozglas, Citețul răspunzând: *Amin*, începe,

în lipsa celui mai mare, a citi ușor și rar *cei șase Psalmi*, după rândueala din Ciasoslov; iară Preotul în Sanctuarium în acest timp, descoperindu-și capul, citește în sine o parte din rugăciunile Mâneacărei, apoi când aude: *Slavă și acum și Aliluia* de trei ori, luând cu sine Liturgiarii, ese prin ușa despre mează-noapte, vine înaintea Sfințelor Uși, face către Altar o închinăciune și continuă menționatele rugăciuni, cu capul descoperit.

Terminându-se Psalmii cu Slavă și acum și Aliluia de trei ori, Preotul, cu capul acoperit, stând tot înaintea Sfințelor Uși, zice cu voce înaltă Ectenia cea mare: *Cu pace Domnului să ne rugăm*, cu vozglasul: *Că fie se cuvine* etc., cari se găsesc în Liturgiarii la rânduiala Mâneacărei, apoi făcând închinăciunea, precum am arătat la rândueala Vecerniei, intră în Sanctuarium prin ușa despre mează-zi. (Acum este timpul să-și prepare veștmintele, să iasă și să se închine spre a celebra Dumnezească Liturgie.)

DUMNEZEU ESTE DOMNUL.

Cântărețul răspunzând la fiecare din stanțele Ecteniei, precum cere înțelesul, și după vozglas: *Amin*, începe a cântă: *Dumnezeu este Domnul* (cu stihurile lui) de patru ori, pre glasul Troparului Sfântului de rând,—și cântă: Troparul Sfântului de două ori, Slavă și acum: Bogorodicina zilei pre glasul Troparului Sfântului, care se găsește la finitul Cărței.

Dacă sânt doi Sfinți, se cântă Troparul celui dintâi de două ori, *Slavă* al celui de al doilea, *Și acum* Bogorodicina zilei pre glasul cestui de al doilea; iară Sâmbătă dimineața se cântă *Și acum*: Bogorodicina Invierii pre glasul Troparului Sfântului, pentrucă a glasului de rând se cântă după întâia Căntismă la Șezânde.

STIHOLOGIELE PSALTIREI ȘI ȘEZÂNDELE.

Terminând Bogorodicina, Citețul imediat zice: *Doamne miluește* de trei ori, *Slavă și acum*, și citește din Psaltire prima Catismă a rândului, pre care o finește cu: *Slavă și acum, Aliluia* de trei ori, apoi, *nefiind Sâmbătă*, zice: *Doamne miluește* de trei ori, *Slavă și acum*, și citește primul rând de Șezânde de ale zilei în Octoih la glasul de rând, zicând pre cea d'întâi fără stih și pre cea de a doua cu stihul: pentru Luni și Marți: Doamne nu cu mânia ta să mă mustri, nici cu iuțimea ta să mă cerți; Mercuri și Vineri: Înălțați pre Domnul Dumnezeu nostru și vă închinați așternutului picioarelor lui că sfânt este; Joi: In tot pământul a eșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor.

După primul rând de Șezânde, Citețul zice: *Doamne miluește* de trei ori, *Slavă și acum*, începe a doua Catismă a rândului, pre care o finește ca pre cea d'întâi, și citește al doilea rând de Șezânde la glasul de rând în Octoih: prea cea d'întâi fără stih, și pre cea de a doua cu stihul: pentru Luni și Marți: tot cum arătarăm mai sus; Mercuri și Vineri: *Iară Dumnezeu, Împăratul nostru, mai înainte de veac au făcut mântuire în mijlocul Pământului*; și Joi: Ceurile spun Slava lui Dumnezeu și facerea mânilor lui o vestește tăria.

Iară *Sâmbăta*, terminându-se Catisma a 16-a cu *Slavă și acum și Aliluia* de trei ori, Preotul întonează din Sanctuarium Ectenia cea mică cu vozglasul: *Că a ta este stăpânirea și a ta este împărăția* etc., și Cântărețul răspunzând: *Amin*, începe a cânta primul rând de Șezânde, precum sânt așezate în Octoih, după Bogorodicina zice: *Doamne miluește* de trei ori, *Slavă și acum*, și citește Catisma a 17-a, pre care finind-o ca pre cea d'întâi, Preotul zice din

Sanctuarium Ectenia cea mică cu vozglasul: *Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești și ție slavă înălțăm, etc.*, iară Cântărețul răspunzând: *Amin*, cântă al doilea rând de Șezânde din Octoih, apoi după Bogorodicină, ori de este Sâmbătă, ori de este alta din zilele de preste săptămână zice: *Doamne miluește* de trei ori, Slavă și acum, și citește, în lipsa celui mai mare: *Miluește-mă, Dumnezeule*, după al căruia sfârșit urmează Canoanele.

La Șezânde mucenicești din această zi se pun stihurile următoare: 1-iu Minunat este Dumnezeu întru Sfinții săi, Dumnezeul lui Israil, și al 2-lea Sfinților celor de pre pământul lui minunate a făcut Domnul toate voile sale într'înșii; iară la ale morților: 1-iu Fericiți sânt pre cari i-ai ales și i-ai priimit, Doamne, și al 2-lea Sufletele lor întru bunătăți se vor sălășlui și sămânța lor va moșteni pământul.

CANOANELE.

Citețul, în toate zilele de preste săptămână, afară de Sâmbăta, așează Canoanele întocmai după învățătura din Mineiu dela începutul Măneacărei, zicând înaintea Troparelor din Canonul de umilință: *Miluește-mă, Dumnezeule, miluește-mă*; înaintea alor Crucei: Slavă, Doamne, Cinstitei Crucei tale; înaintea Troparelor Născătoarei de Dumnezeu: *Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuește-ne pre noi*; înaintea celor dedicate în onoarea Sfinților: Sfinților Ingeri, sau Apostoli, sau Mucenici, sau (dacă este Sâmbătă la Octoih): *Toți Sfinții rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi*; sau dacă este numai un Sfânt, atunci pronunță numele și titlul lui zicând, spre exemplu: *Sfinte Ioane Proroace și înainte Mergătorule, Sfinte Proroace Sofonie, Sfinte Apostole sau Sfinte Ierarhe (cutare), Sfinte-Prea Cuvioase Părintele nostru, sau*

Sfinte Mucenice (cutare), roagă-te lui Dumnezeu pentru noi; iară înaintea Irmoaselor nu zice nimica.

Sâmbăta, totdeauna, unde *Patronul Bisericei* este *Sfânt* sau *Sfântă*, Cântărețul începe Canoanele de la Mineiu: pre al Sfântului cu Irmosul pre șase, apoi al Patronului Bisericei pre 4, și al Martirilor din Octoih pre 4 (căci Canonul răposăților se cântă Vineri seara la Pavcerniță,) zicând: *Slavă* înaintea penultimului Tropar, *Și acum*: înaintea ultimului din Octoih; iar de vor fi doi Sfinți la Mineiu, pune Canonul celui d'întâi cu Irmosul pre 6, al celui de al doilea pre 4, al Martirilor din Octoih, pre 4, și al Patronului se lasă.

În cazul, unde *Patronul Bisericei* este *Mântuitorul Hristos* sau *Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu*, Cântărețul citește mai întâi Canonul Patronului cu Irmosul pre 6, Irmosul de două ori și Troparele pre 4,—apoi al Sfântului dela Mineiu pre 4 și în Octoih al Martirilor pre 4; iară dacă *Sfântul are Canonul pre 6*, atunci citește pre al Patronului cu Irmosul pre 4, al Sfântului pre 6, și în Octoih pre 4.

După cântarea a 3-a, Cântărețul, cântă pre glasul ultimului Canon, Irmosul, care se află de față la finitul Cântărei în Mineiu (iară Sâmbăta, la începutul Cântării în Octoih), pre care regulă o observă și după Cântările: a 6-a, a 8-a și a 9-a, cântând înaintea Irmosului Cântării a 8-a: Să laudăm, bine să cuvântăm și să ne închinăm Domnului cântând și prea înălțând pre dânsul întru toți vecii, iară imediat după Irmosul cântărei a 9-a: Cuvine-se cu adevărat; apoi Preotul, după fiecare din aceste Cântări, exceptând pre a 8-a, întonează din Sanctuarium Ectenia cea mică: *Iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm; A-pără, mântuește*, etc., cu vozglasul pentru a 3-a: *Că tu ești Dumnezeul nostru și ție slavă înălțăm*, etc.; pentru a 6-a: *Că tu ești împăratul păcei și Mântu-*

itorul sufletelor noastre, și ție slavă înălțăm, etc.; pentru a 9-a: *Că pre tine te laudă toate Puterile cerești și ție slavă*, etc., și îndată Citețul, după vozglasul Ecteniei dela Cântarea a 3-a, răspunzând: *Amin*, citește *Șezânda* Sfântului din Mineiu, *Slavă și acum a Născătoarei*, ținând seamă că de va fi Mercuri sau Vineri, se pune a Crucei;—iară de vor fi doi Sfinți, și vor fi având amândoi Condace, citește Condacul unuia și Icosul de va avea, apoi *Șezânda* Sfântului celui d'intăi, fără a *Născătoarei*, *Slavă* a celui de al doilea, *Și acum a Născătoarei*, precum arătarăm mai sus.

După vozglasul Ecteniei dela Cântarea a 6-a Citețul răspunzând: *Amin*, citește la Mineiu: Condacul și Icosul Sfântului (de are, iară de nu, citește pre al Patronului Bisericei,) și Sinaxarul, apoi la finitul Cântării a 8-a, Preotul, având Cădelnița preparată mai de timpuriu, când aude cântându-se: *Să laudăm bine să cuvântăm*, binecuvintează tămâia cu rugăciunea ei, ia Cădelnița în mâna dreaptă, vine înaintea Sfintei Mese, și finindu-se la strană Irmosul, cădește de trei ori, întonând: Pre Născătoarea de Dumnezeu și Maica Luminei întru cântări cinstind-o să o mărim, după care urmează cădirea întocmai cum am arătat seara la Doamne strigat-am; iară Cântărețul, eșind din strană, cântă pre glasul Irmosului: *Ceea ce ești mai cinstită*, cu stihurile: Mărește sufletul meu pre Domnul, etc., după rândueala din Ciasoslov, sau din Octoihul cel mic, pre care terminându-o, își reia locul său și citește cântarea a 9-a, după care urmează Luminănde.

LUMINÂNDELE.

Cântărețul, după vozglasul Ecteniei dela cântarea a 9-a, răspunzând: *Amin*, cântă amândouă Luminănde zilei în Octoih, *Slavă și acum*: a Născătoarei

lor; iar de are Sfântul Luminândă, o cântă la Slavă, în urma Luminândeii zilei, *Și acum*: a Născătoarei lui.

Când sânt doi Sfinți, și au Luminânde, cântă întâi a Octoihului, apoi a Sfântului celui d'întâi, *Slavă*, a celui de al doilea, *Și acum*: a Născătoarei lui, ținând totdeauna compt, că, de va fi Mercuri sau Vineri, cântă a *Crucei*, în Octoih.

Sâmbăta, cântă mai întâi Luminânda Sfântului din Mineiu, *Slavă* a zilei din Octoih, *Și acum* a Născătoarei Sfântului; iar dacă Sfântul nu are Luminândă, cântă pre ale zilei din Octoih cu *Slavă și acum*: Bogorodicina lor.

LAUDELE.

Dacă Sfântul are stihiri la Laude, Cântărețul, îndată după Bogorodicina Luminândelor, cântă pre Ciasoslov: *Toată suflarea*, pre glasul stihirilor Sfântului, apoi: *Lăudați pre el toți îngerii lui*, și citește pre celelalte stihuri ale Psalmilor 148, 149 și 150, până la acelea pre cari le leagă în cântare cu menționatele stihiri. *Slavă* cântă a Sfântului, *Și acum* a Născătoarei pre glasul Slavei; ținând socoteală că Mercuri și Vineri cântă a *Crucei*.

Terminându-se la strană Bogorodicina, Preotul întonează: *Slavă ție celui ce ne-ai arătat lumină*, și Citețul eșind din strană citește: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, cu: Doamne scăpare te-ai făcut, apoi: Invrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta.

Iară dacă la Laude, Sfântul nu are stihiri, Cântărețul nu cântă: *Toată suflarea*, ci îndată după Bogorodicina Luminândelor, citește numai Psalmii: 148, 149 și 150,—și, după Slavă Și Acum: Ție Slavă Se Cuvine, Doamne, Dumnezeul nostru, etc., se anunță din Sanctuarium și se citește la strană Doxologia precum vorbirăm mai sus.

După: Invrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta, Preotul stând cu fața către răsărit înaintea Sfintei Mese (iară de nu poate celebra Dumnezeiasca Liturgie, venind afară înaintea Sfintelor Uși), întonează Ectenia: Să plinim rugăciunile noastre cele de dimineața Domnului, cu vozglasul: Că Dumnezeul milelor, și al îndurărilor, și al iubirii de oameni, ești, și ție slavă înălțăm: Tatălui și Fiiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Cântărețul răspunde la Ectenie precum cere înțelesul stanțelor; după vozglas, *Amin*; iară Preotul întorcându-se pre dreapta cu fața spre apus, zice cu regula stabilită: *Pace tuturor*, își reia prima pozițiune, până când Cântărețul răspunde: *Și Duhului Tău*,—întonează, *Capetele noastre Domnului să le plecăm*, și citește în șoptă rugăciunea plecării capului, cu capul descoperit și plecat, în care timp Cântărețul cântă: *Ție Doamne*, mai pre larg. După ce a terminat rugăciunea zice cu voce înaltă: Că ție se cuvine a ne milui și a ne mântui pre noi, Dumnezeul nostru, și ție slavă înălțăm: Tatălui și Fiiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, cu închinăciunea obicinuită, și de este afară, îndată intră în Sanctuariu prin ușa despre mează-zi.

STIHOVNA LAUDELOR.

După vozglasul de mai sus, Cântărețul răspunzând: *Amin*, începe a cânta Stihirile Stihovnei din Octoih ale glasului de rând, cea d'intăi fără stih, cea de a doua cu stihul: *Umplutu-ne-am dimineața de mila ta, Doamne*, etc., și cea de a treia cu stihul: *Și fie lumina Domnului Dumnezeului nostru preste noi*, etc., cari se găsesc în Ciasoslov la rândueala Măncărei; apoi cântă *Slavă* a Sfântului, dacă are, *Și acum* a Născătoarei, pre glasul Slavei Sfântului, sau a Cru-

cei, de este Mercuri ori Vineri; iar dacă nu are Sfântul Slavă, atunci cântă *Slavă Şi acum* Bogorodicina în Octoih.

Sâmbăta, tot cu stihurile de mai sus, cântă la Stihovă stihurile muceniceşti dela Laude din Octoih ale glasului de rând, pentrucă Stihovna care este de faţă acolo, se cântă numai în Sâmbăta a doua, a treia şi a patra din Postul cel mare şi într'alte Sâmbete, când va voi cel mai mare să cânte *Aliluia* în loc de *Dumnezeu este Domnul. Slavă*, cântă a Sfântului, dacă are, *Şi acum* a Născătoarei lui; iară de nu are, cântă *Slavă şi acum* Bogorodicina Laudelor în Octoih.

Indată după Bogorodicină, Citeţul în lipsa celui mai mare, zice pre Ciasoslov: *Bine este a ne mărturisii Domnului*, şi celelalte, apoi după Sfinte Dumnezeule, şi Tatăl nostru, întonând Preotul din Sanctuariu: *Că a ta este împărăţia*, el răspunde: *Amin*, şi cântă *Troparul* Sfântului,—*Slavă şi acum*, Bogorodicina zilei, cea dela finitul Mâneacărei, pre glasul *Troparului* Sfântului.

Dacă sânt doi Sfinţi, cântă *Troparul* celui d'întâi, *Slavă* al celui de al doilea, *Şi acum*, Bogorodicina zilei, cea dela finitul Mâneacărei, pre glasul *Troparului* cestui de al doilea.

După Bogorodicină, Preotul stând înaintea Sfintei Mese, cu faţa către răsărit, zice Ectenia: *Milueşte-ne pre noi, Dumnezeule, după mare mila ta*, etc., cu vozglasul: *Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti*, etc., Citeţul răspunde: *Amin*; iară Preotul, întorcându-se pre dreapta cu faţa spre apus şi deschizând Sfintele uşi, întonează: *Înţelepçiune*, şi de aci până la Otpust zic amândoi toate precum am arătat la finitul Vecerniei în pagina 14.

Terminând Otpustul, Preotul, se retrage în Sanctuarium, închide Sfintele Uşi şi perdeaua lor, şi Citeţul începe cu *Veniţi să ne închinăm* rugăciunea Orei întâia.

Observațiune. Când preotul nu poate celebra Divina Liturgie, atunci imediat după Bogorodicină, execută toate cele de mai sus, întocmai după tipicul descris în paginile 13 și 14.

O R E L E .

Citețul, începând cu Veniți să ne închinăm, citește Orele după rândueala din Ciasoslov, zicând la fiecare după cei trei Psalmi: *Slavă și acum, Aliluia* de trei ori, *Doamne miluește* de trei ori, apoi, *Slavă*: Troparul Sfântului, *Și acum*: Bogorodicina Orei; iară de sânt doi Sfinți și au amândoi Trepere, citește fără *Slavă* Troparul celui d'întâi, *Slavă* al celui de al doilea, *Și acum*: Bogorodicina Orei.

După Sfinte Dumnezeule și Tatăl nostru, Preotul întonează din Sanctuarius: *Că a ta este împărăția*, și Citețul răspunzând: *Amin*, citește Condacul Sfântului; iară de sânt doi Sfinți, atunci pune la Ora întâia Condacul Stântului celui d'întâi, și la cealalte le citește schimbându-le: la o Oră unul; la alta, altul.

Preotul, după: Intru numele Domnului binecuvintează, Părinte, întonează din Sanctuarius, la Ora întâia: *Dumnezeule milostivește-te spre noi*, etc.; iar la a treia și a șasea: *Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri*, etc., și îndată, Citețul, fiind eșit din strană, dela *Ceea ce ești mai cinstită*, zice, rugăciunea cu care finește Ora la care se află citind. Apoi cântă după Ora întâia: *Apărătoarei Doamnei*; iară după a șasea: *Cuvine-se cu adevărat*, tropărește, pre glasul de rând, pre care finindu-l, Preotul deschide Perdeaua și Sfintele Uși, și stând între dânsele, cu fața spre apus, zice: Slavă ție, Hristoase, Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă ție, puțin plecându-se către Icoana Mântuitorului,—după ce răspunde: Citețul: *Slavă și acum, Doamne miluește* de trei ori,

rostește Otpustul cel mic, la care pomenește și pre Sfântul a căruia Liturgie are să celebreze, apoi lăsând Ușile deschise, se retrage în Sanctuarium, își descoperă capul și se prepară ca să înceapă Liturgia¹⁾.

Serviciului Sfântului cu Doxologie mare preste săptămână.

Când, în vre una din aceste zile, se întâmplă Sfânt cu Doxologie mare, Preotul, la Vecernie și la Mânecare, până când zice: *Slavă fie celui ce ne-ai arătat lumina*, își împlinește datoria sa conform rânduelei ce am arătat pentru zilele de preste săptămână și pentru Sâmbăta; iară Cântărețul, dela Octoih ne mai punând nimica decât Canoanele la Mânecare, precum învață Mineiul, are să execute serviciul Sfântului, întocmai cum este așezat în Mineiu.

Observațiunea 1-a. La Vecernie, Citețul citește Catisma rândului; iară *Doamne strigat-am*, cu toate ceterlele stihuri, până la: *De tei vei uită*, etc., îl cântă pre glasul stihurilor Sfântului. După Lumină lină, cântă Prochimenul zilei de trei ori.

La Mânecare, terminând Preotul vozglasul Ecteniei de după fiecare Catisma a rândului, Cântărețul răspunde: *Amin*, și cântă Șezăndeale Sfântului, precum sânt așezate în Mineiu, apoi citește: Miluește-mă, Dumnezeu, și Canoanele, cu regula stabilită în pagina 21 și următoarele; cântând, după finitul fiecăreia Cântări din Mineiu, Catavasie ce va fi de rând; iară în urma Catavasiei de după Cântarea a 9-a nu mai cântă: *Cuvine-se cu adevărat*, ci îndată întonează Preotul știuta Ectenie.

La Laude, urmându-se tipicul arătat la pagina 24, și terminându-se la strană: *Și acum* Bogorodicina, Preotul, deschizând Sfintele Uși, întonează: *Slava fie ce-*

¹⁾ Am așezat aici la Ore troparele și condacele, precum învață Tipicul cel mare; să știm însă că este obiceiul să se pună la Ora întâia și a treia troparul zilei și al Sfântului; iară condacele, al zilei la Ora întâia și al Sfântului la a treia. La Ora a șasea se pune numai troparul și condacul patronului Bisericei.

lui ce ne-ai arătat lumină, și întorcându-se, dacă nu mai are mult de lucru la Proskomidie, stă înaintea Sfintei Mese cu fața către răsărit; iar Cântărețul, eșind din strană, cântă Doxologia cea mare, pre glasul Slavei Laudelor, pre care terminându-o, cântă Troparul Sfântului, *Slavă și acum*: Bogorodicina Invierii, pre glasul Troparului Sfântului.

Apoi, Preotul zice înaintea Sfintei Mese Ectenia: *Miluește-ne pre noi, Dumnezeule*, și celelalte, cu Vozglasul: *Că milostiv*, etc. Cântărețul răspunde la fie care stanță din Ectenie: *Doamne miluește* de trei ori; după Vozglas: *Amin*; și Preotul îndată întonează: *Să plinim rugăciunile noastre cele de dimineața Domnului*, și celelalte cu Vozglasul: *Că Dumnezeul milelor*, etc.

Cântărețul răspunde la Ectenie precum cere înțelesul stanțelor; după vozglas: *Amin*; iară Preotul, întorcându-se pre dreapta, cu fața spre apus, zice cu regula stabilită: *Pace tuturor*, își reia prima pozițiune până când Cântărețul răspunde: *Și Duhului tău*,—întonează: *Capetele noastre Domnului să le plecăm*, și citește în șoptă rugăciunea plecării capului, cu capul descoperit și plecat, în care timp Cântărețul cântă: *Ție Doamne*, mai pre larg. După ce a terminat rugăciunea, acoperindu-și capul, zice cu voce înaltă: *Că ție se cuvine a ne milui și a ne mântui pre noi, Dumnezeul nostru*, etc., și îndată ce i-au răspuns Cântărețul: *Amin*, întorcându-se cu fața spre apus și venind între Sfintele Uși, zice: *Înțelepciune*, și toate celelalte până la Otpust; iară Otpustul, potrivit cu ocaziunea, precum mai înainte am arătat, se găsește în Liturgiar. După aceasta retrăgându-se în Sanctuarium, închide Sfintele Uși și perdeaua lor, iară Citețul începe cu *Veniți să ne închinăm Ora întâia și celelalte după rândueala lor*.

Dacă Sfântul cu Doxologia mare se va întâm-

plă *Sâmbata*, atunci serviciul său se așează tot cum vorbirăm aci mai sus, cu deosebire că: Vineri la finitul Vecerniei, și Sâmbătă dimineața la: Dumnezeu este Domnul, și după Doxologia cea mare, se cântă după Troparul Sfântului: Slavă și acum *Bogorodica Învierii* a glasului de rând.

Apoi, în Biserica unde este Patron Mântuitorul Hristos, sau Născătoarea de Dumnezeu, la Mâncare, se încep Canoanele cu al Patronului, cu Irmosul pre 6: Irmosul de două ori, Troparele pre 4 și al Sfântului pre 8. Și unde Patronul Bisericii este Sfânt sau Sfântă, Canoanele se încep cu al Maicei Domnului, al Mâncărei Duminicii celei trecute, cu Irmosul pre 6, și al Sfântului pre 8; iară al Patronului se lasă.

Observațiunea 2-a. Intru înainte serbare și întru după serbare, Sâmbăta, sau în ori care altă zi de preste săptămână, Preotul urmează tot ca mai sus; iară Cântărețul execută serviciul Sfântului, unit cu al Serbarei, întocmai cum este așezat în Mineiu.

PENTRU SFÂNTUL CU POLIELEU PRESTE SĂPTĂMÂNĂ.

Serviciul de seară al Sfântului cu Polieleu se cântă tot cum am arătat pentru Vecernia de preste săptămână și de Vineri seara, cu deosebirile următoare, că: în loc de Catisma rândului, Cântărețul citește: *Fericit bărbatul*, Slavă întâia, apoi în urma Vozglasului Ecteniei de după Catismă, îndată cântă *Doamne strigat-am*, cu toate celelalte stihuri pre glasul stihurilor Mineiului (fiindcă merge serviciul numai de la Mineiu,) și așează stihurile pre 8, începând cu: Dintru adâncuri am strigat către tine Doamne, etc.

Când nu se face priveghiere și nici binecuvântarea pânilor, dacă nu sânt de față opt stihiri, Cântărețul unește cu ele și pre ale Litiei și le face pre 8; iară Vecernia mică rămâne necântată.

VOHODUL, CITIRILE ȘI ECTENIILE.

Preotul, când mai sânt două stihiri până la Slavă, își descopere capul, ia Felonul, îl binecuvintează, îl sărută, îl pune pre sine, și auzind la strană cântându-se: *Slavă*, deschide Sfintele Uși, se întoarce pre stânga înaintea Sfintei Mese, și citește rugăciunea Vohodului numai până la Vozglas, merge la Cădelnița, pre care a preparat-o mai de timpuriu, binecuvintează tămăia cu rugăciunea ei, apoi cădește Sfânta Masă, Proscomidia și Sanctuariul tot, lasă mâinile în jos, ținând Cădelnița cu dreapta, așteaptă înaintea Sfintei Mese, cu fața către răsărit, și când aude că începe la strană: *Și acum*, pășește ușor pre dreapta, înconjură pre după Sfânta Masă, ese prin ușa despre mează-noapte, vine în mijlocul Bisericei, cu fața către răsărit, și plecându-se cu capul cam până în dreptul genuchilor, zice în sine: *Că fie se cuvime toata slava cinstea și închinaciunea*; iară ridicându-se, continuă, tot în sine zicând: *Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor*. Mută Cădelnița în mâna stângă, binecuvintează către Altar cu dreapta, zicând în sine: *Bine cuvântată este intrarea Sfinților tăi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor*, — reia Cădelnița în mâna dreaptă, cu stânga își ține Felonul ridicat la pept, înaintează ușor către Tâmplă și cădește Icoanele de acolo, apoi pre cea dela Iconostas, Scaunul Arhieresc, amândouă sânuirile Bisericei și numai fața poporului spre apus, ca la Doamne strigat-am; de unde îndată se întoarce pre stânga, cădește către Altar de trei ori, Scaunul Arhieresc, Iconostasul, cele două Icoane Impărătești dela Tâmplă, și oprindu-se înaintea Sfințelor Uși, cu fața către răsărit, așteaptă să se termine la strană: *Și acum*, după care întonează: *Înțelepciune drepti*, imediat cădind de trei ori către Sfânta Masă și in-

trând în Sanctuarius, unde pune Cădelnița la locul ei.

După Lumină lină și Prochimen, urmând trei Citiri ale Sfântului, Preotul înaintea fiecăreia din ele întonează: *Înțelepciune*, Citețul având Mineiul pre Analogiu în mijlocul Bisericii, anunță titlul Citirei, iară Preotul îndată zice: *Să luăm aminte*; și Citețul urmează citirea pre Mineiu.

Când s'a început a treia, Preotul închide Sfintele Uși, și după terminarea ei, acoperindu-și capul și stând cu fața către răsărit înaintea Sfintei Mese, zice cu voce înaltă Ectenia: *Să zicem toți din sufletul și din tot cugetul nostru, să zicem*, cu Vozglasul; *Că milostiv*, etc. Cântărețul răspunde: *Amin*, și citește: *Învrednicește-ne, Doamne, în seara aceasta*; după al căreia sfârșit Preotul întonează Ectenia: *Să plinim rugăciunile noastre cele de seara Domnului*, cu Vozglasul: *Că bun și iubitor de oameni, Dumnezeu ești* etc. Cântărețul răspunde: *Amin*; iară Preotul, întorcându-se pre dreapta, cu fața spre apus, zice: *Pace tuturor*, și execută toate celelalte până la Vozglasul: *Fie stăpânirea împărăției tale*, precum am arătat la pagina 12; după care, dacă face binecuvântarea pânilor, urmează Litia.

Observațiunea 1-a. Când Preotul ese din Sanctuarius, la Vohod, merg înaintea sa doi inși, cu câte un sfeșnic, cu lumânare aprinsă, trec printre Iconostas și Masă, își iau loc înaintea Icoanelor Impărătești, rămân acolo până intră Preotul în Sanctuarius, apoi duc sfeșnicile la locul lor;—iară când Preotul ese pentru binecuvântarea pânilor, ei merg înaintea lui cu sfeșnicile, deadreptul în mijlocul Bisericii, le așează spre răsărit lângă Masa cu pâmile, și se retrag la locurile sale.

LITIA.

In timpul ultimei Ectenii, Paraclisiarhul, sau alt

cineva dintre pioșii creștini, așează, în mijlocul Bisericeii, pre masă, într'o tavă: cinci pâni, spre răsărit; un vâscior cu grâu, spre apus; unul cu vin, de spre stranele din stânga; și altul cu unt-de-lemn, de spre cele din dreapta; și după: *Fie stăpânirea împărăției tale*, Cântărețul răspunzând: *Amin*, începe a cânta Litia pre Mineiu, iară Preotul, având Cădelnița preparată, în mâna dreaptă, lăsată în jos, esc din Sanctuarius prin ușa despre mează noapte, vine înaintea mesei cu pânilor, cu fața către răsărit, pre care o cădește, precum am arătat pentru Sfânta Masă, însă fără a se plecă, apoi de aci încolo execută căderea ca la Vohod; dă Cădelnița, așteaptă înaintea mesei, și când finește Cântărețul, întonează: *Mântuește, Dumnezeule, poporul tău*, etc., pre urmă trece pre stânga în partea de spre răsărit a mesei, se întoarce cu fața spre apus, și cu capul descoperit, citește: *Stăpâne, mult milostive, Doamne*, etc., după al căreia finit, acoperindu-și capul, vine pre dreapta iarăși la locul său, binecuvintează tămâia, iă Cădelnița, și cântând *Tropariul Sfântului*, cădește împrejurul mesei, ca întâi.

Tot astfel cădește a doua oară și a treia oară, în care timp cântă și Cântărețul: întâi, tot Troparul Sfântului, și: a doua oară, *Născătoare de Dumnezeu Fecioară bucură-te*, ceva mai rar, ca să aibă Preotul timp să cădească și Scaunul Arhieresc, apoi iarăși masa cu pânilor, numai la laturea despre apus, după care dă Cădelnița, își descopere capul, ridică cu dreapta o pâne, întonează rugăciunea: *Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru*, și când zice: *carele ai binecuvântat cele cinci pâni*, însemnează cu dânsa cruciș preste celelalte, o lasă jos deasupra lor, și ajungând la: *însuși binecuvintează*, cu dreapta modulată a binecuvântă, arată în parte pre fiecare dar, zicând: *și pânilor acestea, grâul, vinul și untul-de-lemn*, — pre urmă lăsând mâna în jos, continuă rugăciunea până

la finit, își acopere capul, face o închinăciune, intră în Sanctuarium prin ușa despre mează-zi, de unde reese după ce s'a așezat masa la locul ei și s'au tăiat pânila în bucățele, ca să le împartă poporului, mai înainte miruindu-i din untul-de-lemn, pre care l'a binecuvântat.

În acest timp Cântărețul cântă Stihovna în Mineiu, cu stihurile ce vor fi de față acolo; *Slavă* a Sfântului, *Și acum* Bogorodicina, după care urmează toate celelalte, până la finit, precum mai înainte am arătat.

PAVECERNIȚA ȘI MEZONOPTIALA.

De nu se face privighere, Preotul, având pre sine Epitrahilul, întonează obișnuitul început, și, Cântărețul, după rândueala din Ciasoslov, citește Pavecernița, și dimineața Mezonoptiala; ținând socoteală că: de va fi serbarea Nașterii sau Tăierii Capului Sfântului Ioan Premergătorului, sau a Sfinților Apostoli Petru și Pavel, sau a Patronului Bisericeii, Sfânt sau Sfântă,—după primul Sfinte Dumnezeule, în loc de: *Iată Mirele*, citește: *Tropariul* sărbătoreii, Slavă și acum *Bogorodicina Învierii*, pre glasul Tropariului Sfântului, după al doilea Sfinte Dumnezeule, citește: *Condacul* sărbătoreii, pre urmă: *Doamne miluește* de 12 ori, în care timp Preotul ese din Sanctuarium prin ușa despre mează-noapte, vine înaintea Sfințelor Uși, face către răsărit o închinăciune, se pleacă către Icoana Mântuitorului, zicând: *Slavă ție, Hristoase, Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă ție*, și se întoarce pre dreapta, cu față spre apus, ca să rostească *Liberarea* (Otpustul).

Tot astfel se urmează și la încheierea sărbătoreii Paștelor, adecă, după primul Sfinte Dumnezeule, Cântărețul citește *Tropariul Învierii: Pre Cuvântul cel*

împreună fără de început, Slavă și acum: *Bogorodicina lui*; după al doilea: *Condacul Paștelor: De te ai și pogorât în mormânt*, și celelalte, cum arătarăm mai sus; — iară la Soborul Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu, la al Sfântului Ioan Botezătorul, în Sâmbăta lui Lazăr, la Injumătățirea serbărei și la toate serbările împărătești, după primul Sfinte Dumnezeule, citește numai *Tropariul* serbărei, și după al doilea: *Condacul*, apoi toate celelalte până la finit, ca mai sus.

MÂNECAREA.

Acest serviciu se așează precum am arătat pentru Mânecarea de preste săptămână și pentru Sâmbăta, cu deosebirile următoare:

La Dumnezeu este Domnul, după *Tropariul* Sfântului de două ori, se cântă, Sâmbăta, Slavă și acum: *Bogorodicina* Invierei a glasului de rând; iară în celelalte zile: *Bogorodicina* Invierei pre glasul *Tropariului* Sfântului.

După *Catismele* rândului și *Șezănde* Mineiului, *Cântărețul* cântă *Polieleul*; apoi *Mărimurile* lui și *Aliluia* de trei ori, care se găsesc la finitul *Octoihului* celui mic.

Preotul, când aude cântându-se *Mărimurile*, începe a cădi, ca la *Doamne strigat am*; iară de nu are Sfântul *Mărimuri*, atunci *Cântărețul* cântă Slavă: *Tatălui să ne închinăm*, și acum: *Pre Maica ta aducem ție*, din *Octoih*, dela fericirile glasului întâi de *Duminică*. Și în acest din urmă caz, Preotul, începe să cădească, de cum aude cântându-se *Psalmul 135: Mărturisiți-vă Domnului*.

Terminându-se *Aliluia* sau *Bogorodicina* de care vorbirăm, Preotul întonează din *Sanctuarium* *Ectenia* cea mică, cu *Vozglasul*: *Că s'a binecuvântat numele*

tău și s'a proslăvit împărăția ta, etc; iară Cântărețul răspunzând: *Amin*, cântă pre Mineiu Șezânda de după Polieleu, cu Slavă și acum Bogorodicina ei, și îndată: Antifonul întâi al glasului al patrulea, pre care finindu-l, deschide Preotul Sfintele Uși și zice cu voce înaltă: *Să luăm aminte, înțelepciune*; apoi după ce se cântă la strană de trei ori Prochimenul Sfântului, cu stihul lui, întonează înaintea Sfintei Mese: *Domnului să ne rugăm*, Cântărețul răspunde: *Doamne miluește*; iară el zice: *Că Sfânt ești Dumnezeuzeul nostru, și întru Sfinți odihnești*, etc., și Cântărețul răspunzând: *Amin*, cântă de două ori *Toată suflarea să laude pre Domnul*; și al treilea *Suflarea toată și făptura să laude sfânt numele Domnului*, după al căreia finit, pune înaintea Sfintelor Uși două sfeșnice cu lumânări aprinse, în care timp Preotul, cu fața spre popor întorcându-se, glăsuește: *Și pentru ca să ne învrednicim noi a ascultă Sfânta Evangelie, pre Domnul Dumnezeu să rugăm*, și până Cântărețul cântă *Doamne miluește* de trei ori, el, ia Evangelia de pe Antimins, în locul căreia așează Crucea, și venind și stând între Sfintele Uși, întonează: *Cu înțelepciune, drepți să ascultăm Sfânta Evangelie*, — *Pace tuturor*: Cântărețul răspunde: *Și Duhului tău*; Preotul: *Din Sfânta Evangelie dela (Cutare) citire*; Cântărețul: *Slavă ție Doamne, slavă ție*; apoi Preotul zice: *Să luăm aminte*, și citește Evangelia Măneacărei, relativă la Sfântul ce se serbează, pre carea finind-o, o așează iarăși pre Antimins, punând Crucea de o parte, și închide Sfintele Uși.

Cineva duce sfeșnicile la locul lor, iară Cântărețul cântă: *Slavă ție Doamne, Slavă ție*, citește: *Miluește-mă Dumnezeuzeule*, și îndată cântă din Mineiu Slavă: *Pentru rugăciunile Sfântului*; Și acum: *Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu*, apoi stihul: *Miluește-mă Dumnezeuzeule*, după mare mila ta, cu-

rățește fără de legile mele, cu Stihira în onoarea Sfântului, după al căreia finit Preotul întonează din Sanctuarius: *Mântuește Dumnezeule, poporul tău, etc.*, și după ce Cântărețul cântă: Doamne miluește de 12 ori, zice Vozglasul: *Cu mila și cu îndurările și cu iubirea de oameni, etc.*

Cântărețul răspunde: *Amin*, apoi începe, cu regula stabilită la pagina 21 și următoarele, a citi Canoanele, după cum învață Mineiul, cântând după finitul fiecăreia Ode, Catavasia ce va fi de rând; și execută împreună cu Preotul tot serviciul până la finit, precum am arătat pentru Sântul cu Doxologie mare, în paginile 28, 29 și 30.

Observațiunea 2-a. Intru înainte serbare, și întru după serbare, Sâmbăta, sau în ori-care altă zi de preste săptămână, serviciul Sfântului cu Polieleu se cântă împreună cu al serbării, întocmai cum este așezat în Mineiu.

Sâmbăta, unde Patronul Bisericei este Mântuitoriul Hristos, sau Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, Cântărețul citește mai întâi Canonul Patronului cu Irmosul pre 6, și apoi al Sfântului pre 8; iară întru înainte serbare sau întru după serbare, totdeauna, citește întâi Canonul serbării cu Irmosul pre 6, și apoi al Sfântului pre 8.

SERVICIUL DIVIN DE DUMINICĂ.

VECERNIA.

Serviciul de Sâmbătă seara se execută tot cum am arătat pentru serviciile de seara de preste săptămână, cu deosebirile următoare:

După fiecare Antifon al Catismei întâia, Preotul întonează din Sanctuarius Ectenia cea mică, cu Vozglasul pentru cel d'întâi: *Că a ta este stăpânirea,*

etc., pentru al doilea: *Că bun și iubitor de oameni, Dumnezeu ești*, etc., pentru al treilea: *Că tu ești Dumnezeuul nostru*, etc., și îndată se cântă la strană: *Doamne strigat-am*, cu toate celelalte stihuri, pre glasul de rând al Octoihului, în care timp Preotul cădește după obicei.

Cântărețul așează stihurile pre 10, începând cu *Scoate din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui tău*, și cântă din Octoih 3 ale Invierei, 4 ale lui Anatoliu și 3 dela Mineiu ale Sfântului, Slavă a Sfântului de are, iară de nu, Slavă și acum Bogorodicina Invierei a glasului de rând.

Dacă Sfântul are stihurile pre 6, atunci cântă 3 ale Invierei, 3 ale lui Anatoliu și 4 ale Sfântului, iară dacă Sfântul are Privighere sau numai Polieleu, cântă 3 ale Invierei, 1 a lui Anatoliu și 6 ale Sfântului, *Slavă* a Sfântului, *Și acum* Bogorodicina Invierei a glasului de rând.

Preotul face Vohodul precum am arătat în paginile 31 și 32.

După Lumină lină și Prochimenul zilei de 4 ori cu stihurile lui, urmează Citirile Sfântului, dacă are; iară de nu, Preotul închide Sfintele Uși, și execută toate până după Vozglasul: *Fie stăpânirea Împărăției tale*, conform tipicului arătat în pagina 32.

De se face binecuvântarea pânilor, se cântă la Litie și Stihovna Sfântului, și se execută tipicul din paginile 32, 33 și 34, cu deosebire, că: în timpul cădinei dimprejul mesei cu pânile, se cântă, când este Sfânt cu priveghere: *Născătoare de Dumnezeu Fecioară* de 2 ori și *Tropariul Sfântului* o dată; iară în toate celelalte împrejurări, se cântă numai: *Născătoare de Dumnezeu Fecioară* de 3 ori.

Finindu-se Litia, Cântărețul începe a cântă din Octoih Stihovna Invierei, cu stihurile ei, *Slavă* a Sfântului, *Și acum* Bogorodicina Invierei, pre glasul Slavei

Sfântului, care se găsește în Octoih, pre la Stihovnele de Sâmbătă seara, ale diferitelor glasuri; iară dacă Sfântul nu are Slavă, cântă *Slavă Și acum*: Bogorodicina Stihovnei, ce este de față în Octoih.

După: Acum liberează, Sfinte Dumnezeule și Tatăl nostru, Preotul întonează din Sanctuarium: *Că a ta este împărăția*, etc., și Cântărețul răspunzând: *Amin*, cântă pre Octoih *Tropariul Invierei* al glasului de rând, *Slavă* al Sfântului la Mineiu, *Și acum*: Bogorodicina Invierei, pre glasul Tropariului Sfântului, care se găsește în Octoih la finiturile serviciilor de Sâmbătă seara; iară dacă Sfântul nu are Tropar, cântă întâi: *Tropariul Invierei*, apoi, *Slavă Și acum*: Bogorodicina lui.

Terminându-se Bogorodicina, Preotul se întoarce pre dreapta cu fața spre apus și deschizând Sfintele Uși întonează: *Înțelepciune*, și de aci până la Otpust zice împreună cu Cântărețul toate precum am arătat la finitul Vecerniei în pagina 13 și 14, apoi se retrage în Sanctuarium, închide Sfintele Uși și perdeaua lor, și lăsându-și de o parte Felonul, face începutul pentru Pavecerniță,—la care, Cântărețul, după Cade-se să te ferim, Sfinte Dumnezeule, și Tatăl nostru, citește Condacul Invierei; iară de este și Sfânt cu Priveghere, sau numai cu Polieleu, sau numai cu Doxologie mare, citește întâi: Condacul Sfântului, apoi: *Slavă Și acum*, al Invierei.

MEZONOPTIALA DUMINICEI.

Acest serviciu, dela început și până la *Miluește-mă Dumnezeule*, se execută cași Mezonoptiala cea de toate zilele, iară îndată după acest Psalm, Cântărețul începe a cântă la Ochtoih Canonul Treimic, pre glasul ce va fi de rând, apoi finindu-l cântă Troparele Treimice: *Cuvine-se cu adevărat a lăuda pre Tre-*

imea cea mai pre sus de Dumnezeire, și celelalte, cari se găesc la finitul Octoihului celui mare, sau în Ciasoslov la rândueala Mezonopțialei Duminice. Le termină prin: *Cuvine-se cu adevărat și Ceea-ce ești mai cinstită*, în care timp, Preotul, lasă Epitrahilul pre Sfânta Masă, ese din Sanctuariusu pre ușa despre mează-noapte, vine la Iconostas să se închine, cu regula știută, merge la Scannul Archieresc de pune metanie, intră în Sanctuariusu pre ușa despre mează-zi, își ia iarăși Epitrahilul pre sine, și după ce se termină la strană *Sfinte Dumnezeule și Tatăl nostru*, întonează: *Că a ta este înrăția*, etc.

Cântărețul începe a cânta: *Miluește-ne pre noi, Doamne, miluește-ne pre noi*, etc., și de aci încolo până la finit și până la începutul Măneacărei, urmează amândoi tipicul arătat pentru Mezonopțiala cea de toate zilele, în pagina 16 și 17.

Această Mezonopțială se cântă și când se întâmplă Duminica vre o serbare împărătească și nu se face priveghere; însă la asemenea ocaziune, Otpustul se zice nu al Invierei, ci al Serbărei.

MÂNECAREA DUMINICEI.

Dela început și până la Dumnezeu este Domnul, serviciul acesta se execută întocmai precum am arătat pentru cel de preste săptămână.

La *Dumnezeu este Domnul* (pre glasul de rând al Octoihului), Cântărețul cântă *Tropariul Invierei* de două ori, *Slavă* al Sfântului, *Și acum Bogorodicina Invierei*, duple glasul Tropariului Sfântului.

Dacă sânt *doi Sfinți*, și au amândoi Tropare, cântă Tropariul Invierei o dată, al Sfântului celui d'intăi o dată, *Slavă* al celui de al doilea, *Și acum Bogorodicina Invierei*, pre glasul cestui de pre urmă.

În amândouă aceste cazuri, *Bogorodicina Invierei*

a glasului celui de rând o cântă cu *Slavă .Și acum*, după Șezânda Invierei cea d'întâi, iară Bogorodicina cea de rând a Șezândeii celei d'întâi rămâne nezisă.

Când este numai un Sfânt, și nu are Tropar, cântă Tropariul Invierei de două ori, apoi *Slavă .Și acum* Bogorodicina lui.

Cu regula ce am arătat pentru Sâmbăta, în paginile 20 și 21, se citesc Catismele a 2-a și a 3-a, și se cântă Șezândeii Octoihului: cea d'întâi dela amândouă rândurile de Șezânde, fără stih: iară cea de a doua, dela primul rând, cu stihul: *Scoală-te, Doamne, Dumnezeuul meu, înalțe-se mâna ta, nu uita pre săracii tăi până în sfârșit*, și cea dela al doilea rând, cu: *Mărturisă-mă-voiu ție, Doamne, cu toată inima mea, spune-voiu toate minunile tale*,—după cari, de este Sfânt cu Polieleu, Cântărețul cântă Polieleul cu Mărimurile lui (fără Slavă și acum, și fără Aliluia), apoi, la finitul Octoihului: *Bine ești cuvântat, Doamne, cu Soborul îngeresc și celelalte*, în care timp, Preotul cădește Sanctuariul și toată Biserica, ca la Doamne strigat-am.

Terminându-se la strană aceste Tropare, prin: *Aliluia* de trei ori și *Slavă ție Dumnezeuule*, Preotul întonează din Sanctuarium Ectenia cea mică, cu Vozglasul: *Că s'au binecuvântat numele tău*, etc., și Cântărețul răspunzând: *Amin*, citește pre Octoih: *Supt-ascultătorii* glasului de rând, apoi cântă la Mineiu amândouă Șezândeii Sfântului, fără Bogorodicine, *Slavă Șezânda* de după Polieleu, *.Și acum* Bogorodicina ei.

Când s'ar întâmplă un Sfânt numai cu Doxologie mare, sau o înainte serbare, sau o după serbare, atunci după *Supt-ascultătorii*, cântă la Mineiu numai primul rând de Șezânde fără Bogorodicină; iară la al doilea rând, pune, cu *Slavă .Și acum*, Bogorodicina, ce este de față acolo.

Pre urmă cântă, în Octoih, Antifoanele glasului de

rând, după al cărora finit, Preotul, deschizând Sfintele Uși, întonează: *Să luăm aminte, înțelepciune*, și după ce Cântărețul cântă Prochimenul glasului de rând, de trei ori, cu stihul său, de aci încolo, până la Evanghelic, execută amândoi tipicul arătat pentru Sfântul cu Polieleu, în paginile 35—37, cu singura deosebire, că: Preotul, stând, în Sanctuarium, înaintea laturei despre mează-noapte a Sfintei Mese, cu fața spre mează-zi, citește Evanghelia, care va fi de rând, din cele 11 ale Măneacărei, Invierei—pre carea finindu-o, o închide, își acopere capul, ese cu dânsa pre Sfintele Uși (când aude în Psalmul 50: «că iată adevărul ai iubit»), ținându-o la pept, și fiind preces de doi inși cu câte un sfeșnic cu luminare aprinsă, o așează pre Analogiu în mijlocul Bisericii, lângă care se așează și sfeșnicele spre răsărit, se închină de două ori, o sărută, mai face o închinăciune, apoi se întoarce în Sanctuarium și închide Sfintele Uși.

Cântărețul, după finitul Evangheliei, răspunzând: *Slavă ție, Doamne, slavă ție*, cântă, în lipsa celui mai mare, în timpul acestei Eșiri, *Invierea lui Hristos văzând*, o dată, pre urmă citește Psalmul 50: *Miluește-mă Dumnezeule*, și îndată cântă pre Octoihul cel mic, *Slavă*: Pentru rugăciunile Apostolilor, *Și acum*: Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, apoi stihul: *Miluește-mă, Dumnezeule, etc.*, cu stihira Invierii: *Inviind Iisus din mormânt*, după al căreia finit Preotul întonează din Sanctuarium: *Mântuește, Dumnezeule, poporul tău, etc.*, și după ce Cântărețul cântă: *Doamne miluește 12 ori*, zice Vozglasul: *Cu mila și cu îndurările, etc.*

CANOANELE DUMINICELI.

Cântărețul, după Vozglasul de mai sus, răspunzând: *Amin*, începe, cu regula știută, a citi Canoanele: al

Invierei, la Octoih, cu Irmosul pre 4, Irmosul o dată, al Crucii cu al Invierei pre 3, al Născătoarei pre 3 și al Sfântului la Mineiu pre 4;—zicând înaintea Troparelor Invierei: *Slavă, Doamne, Sfintei Invierei Tale*; iară înaintea a lor Crucii cu Invierei: *Slavă, Doamne, cinstitei Crucii tale și Invierei*.

De este Sfânt cu Priveghere, citește la Octoih: al Invierei cu Irmosul pre 4, al Născătoarei pre 2 și al Sfântului la Mineiu pre 8;—iară de este Sfântul numai cu Polieleu, sau de este vre un Sfânt, care are serviciul pre 6, citește: al Invierei pre 4, al Crucii cu al Invierei pre 2, al Născătoarei pre 2, și al Sfântului pre 6.

Când Sfântul cu Polieleu are două Canoane, atunci le citește amândouă pre 8, și al Crucii dela Octoih, îl lasă.

După finitul fie-căreea Cântări a Canoanelor, cântă Catavasia ce va fi de rând. In urma Vozglasului Ecteniei de după Cântarea a 3-a, răspunzând: *Amin*, așează Condacul, Icosul și Șezânda Sfântului; iară Preotul, până la Luminânde, își împlinește datoria sa, întocmai precum am arătat la Canoanele de preste săptămână, în paginile 22 și 23.

LUMINÂNDELE ȘI LAUDELE DUMINICEI.

După Vozglasul Ecteniei Cântării a 9-a, Cântărețul răspunzând: *Amin*, cântă: *Sfânt este Domnul Dumnezeuul nostru*, de 3 ori, apoi, în Octoih, Luminânda Invierei, o dată, care va fi de rând, *Slavă*: a Sfântului, de are, *Și acum*: Bogorodicina Invierei.

La Laude, cântă pre glasul de rând: *Toată suflarea să laude pre Domnul*, și: *Lăudați pre el toți îngerii lui*, etc., apoi, cu stihul: *Ca să facă întru dânșii judecată scrisă, slava aceasta este tuturor Cuvioșilor lui*, și cu celelalte cinci ale Psalmului 150, împreună

cu: *Scoală-te, Doamne, Dumnezeuul meu, și: Mărturisă-mă-voiu ție, Doamne, cu toată inima mea, etc.*, cari se găesc în Octoihul cel mic, sau în Ciasoslov, cântă cele opt stihiri din Octoih ale Laudelor glasului de rând.

Dacă are și *Sfântul stihiri la Laude*, atunci cântă ale Invierei la Octoih 4, și ale Sfântului cu cea de Slavă 4, cu stihurile lui cele dela Stihovna Vecerniei; iară dacă Sfântul nu are Stihovna la Vecernie, atunci pune stihurile dela Stihovna Vecerniei altui Sfânt, care este asemenea lui: Profet, Martir, Cuvios, etc.; *Slavă*: Stihira Evangheliei Mâncărei, care va fi de rând; *Și acum*: *Prea binecuvântată ești, Născătoare de Dumnezeu, Fecioară*, dupre glasul Slavei.

Terminându-se această Bogorodicină, se anunță din Sanctuarium, cu regula știută, și se cântă la strană Doxologia mare, tot pre glasul Slavei.

Când începe *Sfinte Dumnezeule*, ese Preotul prin Sfintele Uși, merge și face o închinăciune înaintea Sfintei Evanghelii, o ia, ținându-o tot la pept, vine cu dânsa înaintea Sfințelor Uși, se întoarce pre dreapta cu fața către apus, o înalță în semnul Crucii, și, reluându-și pre stânga prima pozițiune, intră în Sanctuarium, unde o așează pre Sfântul Antimins, punând Sfânta Cruce de o parte.

Cântărețul, după Doxologia mare, cântă numai Tropariul Invierei: *Astăzi mântuire a toată lumea, etc.*, pentru glasul 1, 2, 3 și 4; sau: *Inviat-ai din mormânt, etc.*, pentru al 5, 6, 7 și 8; pre urmă Preotul întonează amândouă Ecteniile și Otpustul precum am arătat în paginile 29 și 30.

ORELE.

La Citirea Orelor, Cântărețul așează: Tropariul Invierei, *Slavă* al Sfântului, *Și acum*, Bogorodicina Orei;—

iară, la Ora întâia, după Sfinte Dumnezeule, și Tatăl nostru, de are Sfântul Doxologie mare, citește Condacul lui, și la celelalte Ore Condacul Invierei și al Sfântului le citește schimbându-le.

Observațiunea 1-a. Când se va întâmplă Duminica întru înainte serbare, sau întru după serbare, serviciul divin se așează conform învățătorei, ce se află în Mineie, pentru asemenea cazuri.

Observațiunea 2-a. *Duminică seara*, în tot anul, nici odată nu se citește Stihologie, adecă Catismă, dară se cântă *Doamne strigat-am* cu toate celelalte stihuri, asemenea și în *Sărbătorile Împărătești*, și la *Sfinți mari*, și în ziua *Patronului Bisericei*, *Sfânt sau Sfântă*, la cari arată să se facă Privighere; iară de se va întâmplă *Luni* vre una din aceste sărbători, *Duminică seara*, se citește (sau se cântă): *Fericit bărbatul*: Slava întâia.

Serviciul divin al Serbătorilor Împărătești.

La serbătorile instituite întru gloria lui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în orice zi chiar și Duminica de s'ar întâmplă, serviciul divin se execută întocmai precum este așezat prin Mineie, Triod și Penticostar.

Tot astfel se cântă și serviciile divine la serbătorile în onoarea Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu, când nu se întâmplă Duminica; iară, întâmplându-se Duminica, atunci se cântă împreună cu al Invierei, după învățătura ce se află în Mineie și în Triod.

Păresima și cincizecimea.

Dacă a făcut cineva bună cunoștință cu tipicul din cursul anului, foarte lesne îi vine să așeze serviciul divin în Păresimă sau în Cincizecime, pentru că este

tot ca cel de preste an, cu oarecari adause de Psalmi, rugăciuni și închinăciuni, pentru cari se găesc bune lămuriri tipicale în Psaltire, în Triod, în Ciasoslov și în Penticostar.

Rânduiala Dumnezeștei Liturgii.

INCHINĂCIUNEA, IMBRĂCAREA și PROSCOMIDIREA.

Preotul, după ce și-a preparat sacrele vestminte, în timpul în care am arătat în pagina 19, ese din Sanctuarium prin ușa despre mează-noapte, vine și face în mijlocul Bisericii trei închinăciuni către răsărit, merge de pune metanie la Scaunul Arhieresc, și întorcându-se iarăși aci, începe a se ruga în șoptă, zicând de rost: *Binecuvântat este Dumnezeul nostru*, și celelalte, câte sânt prescise în Liturgiar pentru închinăciune,— apoi trece printre sfeșnice către Tâmplă, se închină cu regula știută pre la Icoane și le sărută, observând mersul dela una la alta, ca la cădire, și zicând de rost către Icoanele Impărătești Troparele arătate în Liturgiar; iară către celelalte, Tropariul Serbării sau Sfântului desemnat pre dânsle.

Dacă pre Iconostas se află icoana Invierei, zice: *Invierea ta, Hristoase, Mântuitorule, ingerii o laudă în ceruri, și pre noi, pre pământ, ne învieducește, cu inimă curată să te slăvim.*

De aci vine în mijlocul Bisericii, face către Altar două închinăciuni, și descoperindu-și și plecându-și capul zice: *Doamne trimite mâna ta*, etc., pre carea terminând-o, își reacopere capul, face o închinăciune, apoi, cerându-și iertare, prin plecăciunea către toți cei din Biserică, intră printre sfeșnice în Sanctuarium, prin ușa despre mează-zi, rostind: *Intră-voiu în casa ta*, etc., unde, începe a-și face datoria, zicând de rost (cu capul descoperit), toate câte trebuiesc la închină-

ciune, îmbrăcăminte, spălare și proscomidire, conform rânduelei din Liturgiar, și potrivit să finească acoperirea cinstitelor daruri, când se termină la strană citirea Orei a 3-a, ca să poată executa căderea, ca la Doamne strigat-am, și cu rugăciunile prescrise în Liturgiar, în timpul citirii Orei a 6-a (cu capul acoperit), după al căreia finit, Preotul rostește Otpustul după rândueala arătată la finitul Orelor în pagina 27 și 28.

Observațiune. După acoperirea cinstitelor daruri, când citește pre Liturgiar, în rugăciunea punerii înainte: *insu-ți binecuvintează această punere înainte*, arată numai cu dreapta către Sfântul Disc și Potir, fără a binecuvânta.

Inceputul Dumnezezeștei Liturgii a Sfântului Ioan Hrisostom.

Preotul, preparat, cum învață Liturgiarul, la finitul rânduelei Proscomidiei, ridică cu ambe mâinile Sfânta Evangelie, în sus, ca de patru degete, și întonând: *Binecântată este împărăția*, când zice: *a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh*, face semnul Crucii cu dânsa preste Sfântul Antimins, apoi o așează jos, zicând: *acum și pururea și în vecii vecilor*.

Cântărețul răspunde cu cântare: *Amin*; iară el, zicând de rost Ectenia cea mare, se întoarce pre stânga, merge de închide Sfintele Uși, de unde vine pre dreapta iarăși înaintea Sfintei Mese, și tot astfel se mișcă în tot cursul Liturgiei, ori de câte ori are să meargă dela Sfânta Masă către Sfintele Uși, și să se întoarcă de acolo înapoi, până la punerea cinstitelor daruri pe Sfânta Masă; iară de atunci și până la sfârșit merge la Sfintele Uși se înapoiază de acolo numai pre stânga.

De aci, urmează toate pre rând, până după Vo-

hodul cel mic, precum învață Liturgiarul; iară Cântărețul, pentru răspunsurile la Ectenie și pentru cântarea celor d'întâi două Antifoane, se servește de rânduiala din Octoihul cel mic. Tot pre dânsul cântă și Fericirile, unindu-le cu Tropolele din Octoihul mare, sau din Mineiu, după învățătura de mai jos.

FERICIRILE.

In zilele de preste săptămână, Cântărețul cântă fericirile în Octoih, la glasul de rând, pre 6, începând cu: Fericii făcătorii de pace, etc.

Dacă la finitul serviciului Mănecearei, la Mineiu, se arată că are și Sfântul Cântări, cântă la Octoih pre 4, și Cântarea a 3-a a Sfântului dela Mineiu, fără Irmos, pre 4; iară dacă sânt doi Sfinți, și au amândoi Cântări, atunci cântă în Mineiu Cântarea a 3-a a Sfântului celui d'întâi cu Irmosul ei, pre 4, și Cântarea a 6-a a Sfântului celui de al doilea pre 4, începând Irmosul cu: *Fericii cei milostivi, etc.*, și ale Octoihului le lasă.

Sâmbăta, cântă la Octoih pre 6, și *Duminica* pre 8, dacă Sfântul nu are Cântări; iară de are, *Sâmbăta*, cântă mai întâi la Mineiu Cântarea a 3-a cu Irmosul ei pre 4 și apoi la Octoih pre 4,—și *Duminica* cântă întâi la Octoih pre 6 și apoi Cântarea a 3-a a Sfântului dela Mineiu pre 4, chiar și Privighere de ar avea; și, în acest din urmă caz, începe Tropolele, cu: *Fericii cei blânzi, etc.*

Dacă sânt doi Sfinți, și au amândoi cântări, *Sâmbăta* le cântă pre 8, cum arătarăm mai sus, la zilele de preste săptămână, și ale Octoihului le lasă; iară *Duminica* cântă dela Octoih 4, în Mineiu Cântarea a 3-a a Sfântului celui d'întâi fără Irmos pre 4, și Cântarea a 6-a a celui de al doilea, pre 4.

Tot pre 12 se cântă fericirile, când se întâmplă

Duminica întru *înainte* sau întru *după* serbare, și este și Sfânt cu Cântări; iară de sânt doi Sfinți cu Cântări, ale celui de al doilea se lasă.

Observațiune. Când se cântă Fericirile întâi dela Mineiu, și Irmosul cu care se încep nu este de față, Cântărețul trebuie de timpuriu să-l caute în Octoihul cel mare, la Cântarea a 3-a, începând de Luni, și la glasul corespunzător glasului Canonului Mineiului.

TROPARELE DUPĂ VOHOD.

1). *In Biserica, unde este Patron Mântuitorul Hristos.*

Cântărețul, în zilele de preste săptămână, după *Tenii* să ne închinăm, cu regula din Octoihul mic, începe Troparele prin al Patronului (care, *Mercuria* și *Vineria*, se înlocuește prin al zilei din Ciasoslov, și *Duminica*, prin al Invierei dela glasul de rând din Octoih), apoi cântă pre al zilei din Ciasoslov, și pre al Sfântului sau pre ale Sfinților ce vor fi de rând, la Mineiu; și îndată: Condacul zilei, pre urmă al Sfântului, și al celuiilalt, de este, *Slavă*: Cu Sfinții odihnește, *Și acum*: al Patronului.

2). *In Biserica, unde este Patron Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu.*

Cântă întâi Tropariul patronal, pre urmă al zilei în Ciasoslov; iară *Mercuria* și *Vineria*, cântă mai întâi pre al zilei din Ciasoslov, și *Duminica*, pre al Invierei dela glasul de rând din Octoih, și apoi pre cel patronal; și de aci încolo le așează toate în ordinea ce arătarăm mai sus, până la finitul Condacelor, care se face prin *Și acum*: Condacul patronal.

3). *In Biserica, unde sânt Patroni: Mântuitorul și Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu.*

Se așează Troparele, după norma celor două ca-

zuri arătate mai sus; iară Condacele încep prin cel patronal al lui Hristos (care, *Mercuria* și *Vineria*, se înlocuește prin al zilei din Ciasoslov, și *Duminica*, prin al Invierei dela glasul de rând din Octoih), apoi urmează toate celelalte ca mai sus, până se finesc prin *Și acum*: Condacul patronal al Născătoarei de Dumnezeu.

Sâmbăta, cântă Troparele patronale: al Mântuitorului și al Născătoarei de Dumnezeu, pre urmă al zilei în Ciasoslov: *Apostoli, Mucenici și Proroci*, apoi de nu are Sfântul Tropar, cântă pre al zilei: *Pomenește, Doamne, ca un bun*,—iară de are, cântă Tropariul lui, și, al celuilalt Sfânt, de va fi; și îndată: Condacul Sfântului de rând, și, al celuilalt, de va avea, *Slavă*: Cu Sfinții odihnește, *Și acum*: Ca niște pârgă a firei.

Observațiune. Intâmplându-se, de Luni până Sâmbătă inclusiv, vre un Sfânt mare, Troparele și Condacele zilei nu se zic, ci se cântă Troparele și Condacele patronale împreună cu ale Sfântului, fiecare la locul său, după regula de mai sus, așezând la *Slavă* Condacul Sfântului.

Duminica, în Biserica, unde este *Patron Mântuitorul Hristos*, cântă, în Octoih, Tropariul Invierei al glasului de rând, apoi al Sfântului sau ale Sfinților de rând, la Mineiu; și îndată, *Slavă*: Condacul Sfântului, sau dacă sânt doi Sfinți, și au amândoi Condace, cântă fără Slavă pre cel d'intăi, *Slavă* al celui de al doilea, *Și acum*: Condacul Invierei;—iară unde sânt *Patroni*: *Mântuitorul Hristos și Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu*, sau numai *singură Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu*, cântă Tropariul Invierei al glasului de rând și pre cel patronal al Născătoarei de Dumnezeu, pre urmă al Sfântului sau ale Sfinților de rând; și îndată: Condacul Invierei, *Slavă*: al Sfântului, *Și acum*: Condacul patronal al Născătoarei de Dumnezeu.

*Intru înainte și întru după serbările și înseși serbările
Mântuitorului Hristos.*

In toate zilele de preste săptămână, în Biserica, unde sânt Patroni: Mântuitorul Hristos și Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, sau numai singură Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, Cântărețul cântă: Tropariul serbărei și pre cel patronal al Născătoarei de Dumnezeu, și pre al Sfântului de rând; apoi: Condacul patronal al Născătoarei de Dumnezeu, Slavă al Sfântului de rând, Și acum al serbărei.

Duminica, cântă mai întâi Tropariul Invierei, și al Serbărei, și pre cel patronal al Născătoarei de Dumnezeu, și pre al Sfântului de rând; apoi: Condacul patronal al Născătoarei de Dumnezeu, Slavă al Sfântului, Și acum al serbărei; iară Tropariul și Condacul patronal al lui Hristos, nici în zilele săptămânei, nici Duminica, la asemeni-ocaziuni, nu se zice.

In înseși serbările Mântuitorului Hristos, se cântă numai Tropariul serbărei, apoi, Slavă Și acum: Condacul serbărei, și nimica mai mult.

*Intru înainte și întru după Serbările și însăși Serbările
Alaicei Domnului.*

Totdeuna, în Biserica, unde este Patron: Mântuitorul Hristos, sau și Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu, se cântă întâi Tropariul patronal al lui Hristos (dară ținându-se socoteală de Mercuri, Vineri și Duminică) pre urmă al Serbărei Născătoarei de Dumnezeu, și al Sfântului de rând, care la însăși Serbarea lipsește; apoi: Condacul patronal al lui Hristos (ținându-se iarăși socoteală de Mercuri, Vineri și Duminică), Slavă al Sfântului de rând, care la însăși Serbarea lipsește, și Slavă se pune la Condacul patronal al lui Hristos, Și acum al Serbărei; iară Tropariul și Condacul patronal al Născătoarei de Dumnezeu, la asemeni ocaziuni, nu se zice.

In Biserica, unde este Patron Sfânt sau Sfântă.

1). *In zilele de preste săptămână*, Cântărețul cântă întâi Tropariul zilei din Ciasoslov, pre urmă al Patronului, apoi al Sfântului sau ale Sfinților de rând, și îndată: Condacul zilei, pre urmă al Patronului, apoi al Sfântului de rând, și al celuiilalt, de va avea, *Slavă*: Cu Sfinții odihnește, *Și acum*: Ceea ce ești folositoare creștinilor, care se găsește în Ciasoslov la rânduiala Obedniței.

2). *Sâmbăta*, cântă întâi Tropariul zilei: *Apostoli, Mucenici și Prooroci*,—al Patronului nu se zice, pentru că toți Sfinții sânt numiți în al zilei, apoi cântă pre al Sfântului sau pre ale Sfinților de rând; iară de nu va avea Sfântul Tropar, cântă pre al zilei: *Pomeneste, Doamne, ca un bun*; și îndată: Condacul Patronului și al Sfântului de rând, și al celuiilalt, de va avea, *Slavă*: Cu Sfinții odihnește, *Și acum*: Ca niște pârgă a firei.

Observațiune. Când se întâmplă *preste săptămână* și *Sâmbăta*, Sfânt cu Priveghiere, sau numai cu Polieleu, sau numai cu Doxologie mare, Troparele și Condacele zilelor nu se cântă, ci numai Tropariul Sfântului și al Patronului; apoi: Condacul Sfântului, *Slavă* al Patronului, *Și acum*: Ceea ce ești folositoare Creștinilor.

3). *Duminica*, se așează Troparele întocmai precum arătarăm pentru zilele de preste săptămână, cu deosebire, că: în locul Tropariului și Condacului zilei, se cântă ale Invierei glasului de rând, și în locul Condacului: *Cu Sfinții odihnește*, se cântă *Slavă*: Condacul Sfântului.

Observațiune. Când se întâmplă, *Duminica*, Sfânt cu Polieleu, sau numai cu Doxologie mare, Tropariul lui se cântă înaintea Tropariului Patronului; și Condacul lui, înaintea Condacului Patronului; iară

întâmplându-se *Sfânt cu Priveghere*, Tropariul și Condacul Patronului nici o dată nu se cântă.

4). În însăși ziua patronală a Sfântului sau a Sfinței, se cântă numai Tropariul Patronului, *Slavă Și acum*: Condacul lui; iară, întâmplându-se *Duminică*, sau *întru înainte*, sau *întru după Serbare*, atunci se cântă împreună cu ale Invierei, sau cu ale Serbărei, după regula arătată mai sus pentru asemenea cazuri.

APOSTOLUL ȘI EVANGHELIA.

După finitul Troparelor, Preotul întonează: *Domnului să ne rugăm*, Cântărețul: *Doamne miluește*, iară Preotul: *Că Sfânt ești, Dumnezeu nostru, și ție slavă înălțăm*, etc., și Cântărețul răspunzând: *Amin*, cântă: *Sfinte Dumnezeule*, sau ce va fi de rând. Tot aceeași recitează în șoptă și Preotul în Sanctuarium, făcând trei închinăciuni: întâi, la Slavă, și pre urmă; și îndată mergând către Proscomidie, se pleacă, zicând de rost în șoptă: *Binecuvântat este*, etc., apoi întorcându-se de acolo pre dreapta și trecând pre dinaintea Sfintei Mese, către locul cel de sus,—cu aceeași orânduială, zice: *Binecuvântat ești pre scaunul slavei*, etc., se întoarce pre stânga, și stând lângă colțul despre mează-zi și răsărit al Sf. Mese, cu fața spre apus, după ce se finește la strană cântarea, întonează: *Să luăm aminte,—Pace tuturor*; iară Cântărețul, fiind venit cu Apostolul, în mijlocul Bisericii, cu fața spre răsărit, răspunde: *Și duhului tău*,—și de aci, până începe citirea din Apostolul, care va fi de rând, se execută de către amândoi tipicul din Liturgiar.

Preotul pășește ușor pre dreapta, vine înaintea Sf. Mese, citește în șoptă, cu fața spre răsărit, rugăciunea mai înainte de Evanghelie: *Strălucește*, etc., apoi prepară Cădelnița, cu regula știută, și cădește

cum am arătat la Vohodul Vecerniei, cu singura deosebire, că: trecând dela sânul drept al Bisericei către cel stâng, cădește și pre cel ce citește Apostolul.

Finind, pune Cădelnița la locul ei, stă înaintea Sf. Mese, cu fața spre răsărit, și dacă s'a terminat citirea Apostolului, se întoarce și zice: *Pace ție, Citi-torule*, apoi reluându-și prima pozițiune, face o închinăciune, și până Cântărețul răspunde: *Și duhului tău*, și cântă: *Aliluia* de trei ori, și așează două Sfeșnice cu lumânări aprinse înaintea Sfințelor Uși, el ia Sfânta Evanghelie, cu rândueala știută, și venind și stând între Sfintele Uși, întonează: *Cu Înțelepciune, dreپți și celelalte*, precum am arătat în pagina 36, și citește Evanghelia care va fi de rând după tipic, pre care finindu-o, o înalță puțin în semnul Crucii.

Cântărețul cântă: *Slavă ție, Doamne, slavă ție*, și duce Sfeșnicele la locul lor; iară Preotul retrăgându-se în Sanctuarium, și punând Crucea de o parte, așează Evanghelia spre răsărit de Antimins, cu partea unde sânt foile cusute către sine, se întoarce de închide Sfintele Uși, întonând de rost Ectenia: *Să zicem toți*, etc., și vine iarăși înaintea Sf. Mese, continuându-o, până o termină prin Vozglasul: *Că milostiv*, etc., la care Cântărețul răspunde după datorie.

Acum este timpul a se rugă Preotul, cu voce înaltă, pentru cei adormiți, după rândueala din Liturgiar; iară de nu se face o asemenea pomenire, îndată începe a desface Sf. Antimins, în partea despre mează-noapte, despre mează-zi, despre apus și despre răsărit, întonând de rost la fiecare parte câte o stanță din Ectenia: *Rugați-vă cei chieმაți Domnului*; și luând de pre dânsul buretele cu mâna dreaptă, în cele dintâi trei degete, șterge cu el Sf. Antimins din toate părțile către răsărit, până finește Ectenia. Incetează ștergerea, în timpul rugăciunii pentru cei chieმაți, după al căreia finit, întonează Vozglasul: *Ca*

și aceștia împreună cu noi, făcând semnul Crucii cu dânsul asupra Sf. Antimins, când zice: *Al Tatălui* etc., apoi îl sărută și îl pune sus, pe partea Sf. Antimins, ce este pe Sf. Evanghelie, de către răsărit și mează-zi.

După Vozglas, Cântărețul răsupte: *Amin*, iară Preotul întonează: *Câți sântefi chiemați, eșiți*, etc., închide perdeaua Sfințelor Uși, și execută toate, până la eșirea cu Sfintele Daruri, după rândueala din Liturgiar.

Cădelnița o dă celui ce are să meargă înaintea sa cu lumânare aprinsă, învățându-l să se întoarcă printre Iconostas și Masă, să stea cu fața spre mează-zi, înaintea Icoanei Maicei Domnului, și să intre în Sanctuarium prin ușa despre mează-zi, când va intra și dânsul cu Sfintele Daruri, spre a le depune pe Sfânta Masă.

VOHODUL CEL MARE.

Preotul, având Aerul pe spate, și ținând Sfântul Disc cu mâna dreaptă pe moalele capului; iară Sf. Potir, cu stânga, la pept; ese prin ușa despre mează-noapte, și mergând până în mijlocul Bisericii, cu fața spre apus, se roagă cu voce înaltă, zicând de rost:

Pre Prea Sfințitul și iubitorul de Dumnezeu Episcopul nostru (cutare), cu toată ceata preotească, diaconescă, și monahicească, și cu tot clerul bisericesc, să-l pomenească Domnul Dumnezeu întru Impărăția sa;

Pre Iubitorul de Hristos Domnitorul nostru Carol I, Regele României, cu soția Sa Doamna și Regina Elisaveta; pre Iubitorul de Hristos Principele Ferdinand, Moștenitorul Tronului cu soția Sa Principesa Maria și cu bine credincioșii fiii Lor, Principii: Carol, Elisabeta, Maria și Nicolae, să pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăția sa;

Apoi urmează până la finit cu pomenirea, ca în Liturgiari, înălțând foarte puțin Sfântul Potir în semnul Crucii, când zice: *Și pre voi pre toți*, etc., și după ce termină prin: *și în vecii vecilor*, se întoarce pre stânga, intră în Sanctuarium prin Sfânta Ușă, așează Sfântul Potir și Sfântul Disc pre Sfântul Antimins, în aceeași ordine cum a fost la Proscomidie, zicând Troparele: Iosif, și celelalte, se întoarce de închide Sfintele Uși și perdeaua lor, revine înaintea Sfintei Mese, descopere Sfintele Daruri, punând fiecare Acoperemânt de o parte, ceva mai sus de Vasul descoperit. Iă de pre sine Aerul, îl tămâiază, și acoperind cu dânsul amândouă Sfintele, ca la Proscomidie, zice în șoptă: Iosif, etc.: pre urmă le cădește, zicând de rost de trei ori: *Iă bine, Doamne*, etc., dă Cădelnița, citește în șoptă rugăciunea Proscomidiei după punerea Darurilor pre Sfânta Masă, și terminându-se la strană Heruvicul, începe a îmbeți cele două Acopereminte, de cari vorbirăm mai sus, lăsându-le tot în aceleași locuri, dar în același timp întonează de rost Ectenia: *Să plinim rugăciunile noastre Domnului*, și celelalte, după Liturgiari, până la *Ușile, Ușile*, când deschide perdeaua Sfintelor Uși, se întoarce înaintea Sfintei Mese, să execute mișcarea Aerului asupra Sfintelor Daruri, zicând în șoptă Simbolul Credinței, pre care terminându-l, sărută Aerul, îl îmbețește, îl pune pre Acoperemântul de lângă Sfântul Disc, și întonează: *Să stăm bine*, etc.

Apoi, observând obiceiul, cu fața spre apus, zice: *Darul Domnului nostru*, și celelalte, până la: *Să mulțumim Domnului*, când închide perdeaua. Vine iarăși înaintea Sfintei Mese, citește în șoptă: *Cu vrednicie*, etc., și întonând: *Cântare de biruință*, apucă Steaua cu dreapta, din partea despre sine, face cu dânsa semnul Crucii asupra Discului, o iă, o șterge de Sf. Antimins, o închide, o sărută și o așează sus spre răsărit de Disc.

De aci urmează toate pre rând până la sfințirea Cinstitelor Daruri.

Cântărețul, cântă: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este Cerul și Pământul de slava ta*, etc.; apoi, ca la toate intonațiunile Preotului, din cursul Liturgiei, răspunde și de aci încolo, conform rândulei din Octoihul cel mic.

SFINȚIREA.

Preotul, stând drept, și ținând cu mâna stângă Felonul așezat la piept, arată, cu dreapta, Sfânta Pâine, zicând în șoptă: *Și fă adecă Pâinea aceasta*; apoi îndată binecuvântând asupra Sfântului Disc, continuă a zice: *cinstit trupul Iristosului tau*; și făcând o închinăciune, zice: *Amin*.

Pre urmă, îndreptându-se către Sfântul Potir îl arată cu dreapta, zicând: *Iară ce este în Păharul acesta*; și îndată binecuvântând asupra lui, continuă a zice: *cinstit sângele Iristosului tău*; și făcând o închinăciune, zice: *Amin*.

În fine, arătând cu dreapta dela Disc către Potir, zice: *Préfăcându-le*; și îndată binecuvântând asupra ambor Sfintelor, continuă a zice: *Cu Duhul tău cel Sfânt*; apoi zicând de trei ori *Amin*, face o închinăciune până la pământ.

Ridicându-se, pune un Acoperemânt îmbetit asupra Potirului, ca să nu cadă ceva într'însul, citește în șoptă toate până la: *Mai ales*, prepară Cădelnița, o ia în mâna dreaptă,—și dacă s'a terminat la strană: *Pre tine te laudăm*, deschide perdeaua, se întoarce înaintea Sfintei Mese, întonează: *Mai ales pentru Prea Sfânta, Prea Curata*, etc., și când zice: *și pururea Fecioara Maria*, cădește Sfintele de trei ori, apoi pune Cădelnița la locul ei, citește rugăciunile până la: *Intâi pomenește, Doamne*, merge de se spa-

lă, se șterge, revine înaintea Sfintei Mese și citește rugăciunile până la Tatăl nostru, după ce mai întâi înalță înaintea Sfințelor Taine în chipul Crucii Anafră, ce s'a tăiat numai din Prescura din care s'a scos Sf. Agneț, și o binecuvintează zicând: Binecuvântat este Dumnezeu nostru totdeauna acum și pururea și în veștii vecilor.

După Axion, întonează: *Întâi pomenește, Doamne, și celelalte* pre rând, precum prescrie Liturgiarul, până la înălțarea Sfântului Corp, ținând socoteală că la Vozglasul: *Și să fie milele marelui Dumnezeu*, după ce binecuvintează poporul, când zice: *cu voi cu toți*, închide perdeaua.

INĂLȚAREA, FRÂNGEREA, ÎMPĂRTĂȘIREA.

Preotul, luând Acoperemântul de pre Sfântul Potir, îl pune, desfăcut, cu fața în sus, pre colțul despre apus și mează-zi, al Sfintei Mese, pentrucă îi va servi a ține Potirul la împărtășire;—apoi, așezând mijlocul buretelui supt falangea degetului mijlociu al mânei drepte, strâns între arătător și inelar, cu partea rotundă spre vârful lor, apucă Sfântul Corp în degetele cele mari și în cele arătătoare ale ambor mânilor, și înălțându-l, întonează: *Să luăm aminte,—Sfintele Sfintilor.*

Și îndată întorcându-l, dela nord spre sud, cu mezul în sus, începe a zice în șoptă: *Sfăramă-se*, etc. și a-l frânge de două ori, spre a face patru părți: mișcându-l, pentru a doua frângere, dela stânga la dreapta, astfel ca *Iisus Hristos*, să vie spre mează-zi.

Pre urmă, ținându-l în mâna stângă, pre degetul mijlociu și între cel mare și arătător, așează cu dreapta părțile: *Iisus Hristos*, pre Sfântul Disc, precum învață Liturgiarul; și mișcând pre celelalte două, cu ambe mâinile, dela stânga spre dreapta, îi rămâne în stân-

ga NI., și în dreapta KA., pre cari le așează deodată pre Sfântul Disc, la locurile lor.

După aceasta, ținând buretele vertical asupra Sf. Disc, își șterge mânilor pre dânsul. Apoi, apucându-l, orizontal, numai în mâna stângă, iă cu dreapta partea *Iisus*, și o ține asupra lui, până o introduce în Sfântul Potir, zicând: *Plinirea credinței*, etc., făcând cu dânsa semnul Crucii asupra lui; după care își șterge mânilor pre burete iarăși ca întâi, și îl lasă jos, între Sfinte.

Binecuvintează Căldura, o toarnă în Sfântul Potir, cu rânduiala din Liturgiilor, pune vasul de-o parte, și venind înaintea Sfintei Mese, face trei închinăciuni cu capul la pământ, se pleacă în dreapta și în stânga, cerându-și iertare dela cei de față; apoi așează buretele între degetul mijlociu și inelar ale mânei drepte, cu rotundul în jos.

Și luând cu stânga partea *Hristos*, și zicând de rost, în șoptă: *Cinstitul și Prea Sfântul Trup*, etc., îl pune pre palma dreaptă, care este întinsă, își șterge mâna asupra Sfântului Disc pre rotundul buretelui, o așează supt cea dreaptă, zice: *Cred, Doamne*, și celelalte; se împărtășește, își șterge mâna pre burete asupra Sfântului Disc, și-l lasă jos, între Sfinte.

Pre urmă, luând Sfântul Potir, în mâna dreaptă, cu un colț al Acoperemântului de care vorbirăm mai sus, și cu stânga apucând pre cel opus, ca să-și acopere barba, îl apropie de gură, zicând: *Mă împărtășesc eu*, etc., și îndată soarbe dintr'însul de trei ori, apoi își șterge buzele și marginea lui, cu parte Acoperemântului din mâna stângă, zicând: *Iată s'au atins*, etc., și-l pune pre Sfântul Antimins, fără a-l sărută, pentrucă sărutarea este împărtășire de binecuvântare, și cel care s'a făcut una cu Hristos, prin împărtășire, de ce binecuvântare să se mai împărtășiască!?

Tot pentru acest cuvânt, la împărțirea Anaforei, Preotul nu se miruește.

ȘTERGEREA.

După ce a pus Acoperemântul de-o parte, ia buretele în mâna dreaptă, cum am arătat la Înălțare, apucă cu stânga Sfântul Disc, îl ridică pre marginea Sfântului Potir, introduce într'însul cu dreapta: NI., KA., apoi partea Născătoarei de Dumnezeu, desface buretele după degete, și se servește cu dânsul, ca să șteargă bine toate fărâmicile, spre a le pune în Sfântul Potir.

Dacă a terminat, așează Sfântul Potir asupra Buretelui pre Sfântul Antimis, îl acopere cu Acoperământul său; așează și pre Sfântul Disc celălalt Acoperemânt, apoi Steaua, pre urmă Aerul; citește rugăciunea de mulțămire, prepară Cădelnița, și de s'a terminat la strană Cuvântul, sună Clopoțelul, deschide perdeaua și Sfintele Uși, se întoarce înaintea Sfintei Mese, face o închinăciune, ia în mâna stângă Sfântul Potir, punând dreapta supt dânsul, vine în Sfânta Ușă, cu fața spre apus, și întonează: *Cu frica lui Dumnezeu*, etc.

Cântărețul, ținând Sfeșnicul cu lumânarea aprinsă înaintea Sfintelor Taine, răspunde: *Binecuvântat este cel ce vine*, etc., iară Preotul, binecuvântând pre popor cu dreapta, glăsuește: *Mântuește, Dumnezeule*, etc., se întoarce de pune Sfântul Potir pre Stânta Masă, ia Cădelnița, tămâiază Sfintele de trei ori, zicând: *Inalță-te*, și celelalte, în care timp, Cântărețul, în acelaș loc stând, cântă *Văzut-am lumina cea adevărată*, și când Preotul aude: *că aceasta ne-a mântuit pre noi*, după ce zice în șoptă: *Binecuvântat este Dumnezeul nostru*, vine iarăși în Stânta Ușă, cu Sf. Potir în mâna dreaptă, așezat asupra Acoperemintelor, pre Sfântul Disc, ținut în stânga, și întonând:

Totdeauna, acum și pururea, etc., merge de le așează la Proscomidie, și le cădește de trei ori, nimica zicând.

Cântărețul răspunzând: *Amin*, și ducând Sfeșnicul la locul lui, zice de rost: *Să se umple gurile noastre, etc.*; iară Preotul vine înaintea Sfintei Mese, întonează de rost Ectenia: *Drepti primind*, și celelalte, îmbetind Sfântul Antimins, după al căreia finit, zice Vozglasul: *Că tu ești sfințirea noastră*, ținând Sfânta Evangelic în ambe mâinile, făcând Cruce cu dânsa și așezând-o de-asupra Sfântului Antimins, întocmai precum am arătat, la începutul Liturgiei.

Apoi de aci și până la Otpust, când se închid Sfintele Uși și perdeaua lor, se urmează toate după rândueala din Liturgiar.

Candidatul de Diacon, în ziua de hirotonie.

Spălat pre cap, din preziua hirotoniei, vine, în însași ziua, la Biserică, de dimineață, premenit și îmbrăcat curat, și stă lângă strana Cântărețului din stânga, ascultând serviciul divin.

La Doxologia mare, când vede pre Arhiereu că și-a luat loc, în mijlocul Bisericii, cu Preoții și Diaconii oficianți, vine ceva mai înapoi de sfeșnicele împărătești, între Diaconi (în lipsă de Ipodiaconi), se închină cu dânsii de trei ori, către Altar, se întoarce pre dreapta cu fața spre apus, pleacă capul supt mâinile lor, și mergând astfel cu toții, ușor, se înclină de trei ori, până vine și rămâne tot plecat supt mâinile Arhiereului, ca să priimească binecuvântare pre cap de trei ori, să 'i-citească o rugăciune, să 'l-tundă în chipul Crucii; după care se ridică foarte puțin, face o închinăciune mică, sărută Felonul cel scurt, ce îi prezintă Arhiereul, precum și mâna, se pleacă să

'l-priimească pre sine, să 'l-binecuvinteze pre cap iarăși de trei ori, să 'i-citească o rugăciune; și când aude: *și în vecii vecilor, Amin*, se ridică, ca să citească pre Apostol, unde 'i-va arată Arhiereul; apoi, după ce 'i-ia Apostolul, se pleacă ca să 'i-ia și Felonul.

Pre urmă, se ridică, își așează părul, face o închinăciune, și sărută Crucea de pre Stihariul pre care i 'l-prezintă Arhiereul, încă și mâna Arhiereului; asemenea făcând și pentru priimirea Orariului, se retrage la sânul stâng a Bisericei, pune de o parte haina ce are pre sine mai mare, se îmbracă și se încinge, ajutat de Diaconi; după aceasta merge între dâșii, ca întâi, de se închină de trei ori către răsărit, se întoarce spre apus, pleacă capul supt mâinile lor, pentru a 'l-aduce și a 'l-lăsa supt mâinile Arhiereului, care 'l-însemnează pre cap de trei ori și 'i-citește o rugăciune; iară când aude: *și în vecii vecilor, Amin*, și când Arhiereul 'și-ia mâna de pre capul lui, se ridică, stă drept, priimește în mâna stângă Ligheanul cu vasul cu apă, și toarnă, cu dreapta, Arhiereului, de se spală pre mâini, de trei ori, zicând la fiecare dată: *Câți sânteti credincioși*.

Dacă s'a șters Arhiereul, se întoarce cu fața spre mează-noapte, ca să 'i-așeze Prosopul pre umeri, îi-sărută mâna, și plecând, trece printre sfeșnice și se oprește înaintea Icoanei lui Hristos, unde, se roagă în sine, zicând: *Sfinte Dumnezeu, Prea Sfântă Treime, Tatăl nostru, Doamne miluește de 40 ori, Crez într'un Dumnezeu, Slăbește, lasă*; și altele, ce i se vor mai părea lui.

Când Arhiereul se arată în Sfânta Ușă, după căderea dela Heruvic, el vine să 'i-toarne apă de spălat; și după ce Diaconii îi iau Prosopul, să-'l prezinte Arhiereului spre a se șterge, și i-'l așează iarăși pre umeri, se retrage înaintea Icoanei Maicei Domnului; merge la eșirea cu cinstitele daruri după Preotul

cel mai din urmă, trece printre Sfeșnice, și rămâne iarăși înaintea Icoanei Maicei Domnului, până după: *Pre tine te lăudăm*, când intră în Sanctuarium pre ușa despre mează-noapte, pune Ligheanul pre Spălătoare și Prosopul în cuiu; și stând de o parte, când aude pre Arhiereu intonând: *Și ne dă nouă cu o gură și cu o inimă*, vine de pleacă capul supt mânilor lui, ca să 'l-binecuvinteze; apoi ridicându-se și sărutându-i mâna, ese pre ușa despre mează-noapte, merge în mijlocul Bisericeii, se întoarce cu fața spre răsărit, se închină de trei ori, își pleacă capul supt mânilor Diaconilor, spre a 'l-aduce, cu regula știută, înaintea Sf. Uși, la Arhiereu, care după ce 'l-binecuvintează pre cap de trei ori, 'l-introduce în Sanctuarium.

Aci, dând Diaconilor mânilor, face ușor cu dânșii prima încungiuare, pre dreapta, a Sfintei Mese, sărutându-i colțurile pre lângă cari trece, și terminându-o, merge de pune metanie Arhiereului, 'i-sărută mâna și Epigonatiul (Bedernița), și mai pune încă o metanie; după care ridicându-se, dacă s'a terminat primul Tropar: *Sfinților Mucenici*, începe a doua încungiuare, pre care o execută și o finește întocmai ca pre cea d'întâi; în fine, făcând și terminând a treia încungiuare tot cași pre celelalte, vine înaintea Sf. Mese, face trei închinăciuni mari, unde îngenunche în dreapta Arhiereului, numai cu piciorul cel drept, punând pre Sf. Masă mâna dreaptă preste stânga în chipul Crucii, și fruntea preste ele, și rămânând nemișcat până i se ia Orariul, și până 'i-zice Arhiereul să se ridice.

Sculându-se, ușor, se întoarce pre stânga, cu fața spre apus, și mergând la stânga Arhiereului, până la Sf. Ușă, primește pre rând dela dânșul: Orariul, Mânecutele și Apărătoarea sau un Acoperemânt din cele mici, sărutând obiectul ce i se prezintă, și mâna Arhiereului. Apoi, retregându-se de o parte în Sanctuarium, se încinge cu Orariul, cruciș, îmbracă Mâne-

cuțele, și venind înaintea Sf. Mese apără Sfintele.

În timpul împărtășirei, împlinindu-și datoria după tipicul din Liturgiar, se cuminecă de Arhiereu înaintea celorlalți Diaconi;—iară, după așezarea Sf. Taine la Proskomidie, eșind pre ușa despre nord și venind la locul obișnuit, întonează de rost Ectenia: *Drepti primind*, urmând rândueala din Liturgiar, până intră în Sanctuarium, unde consumă Sfintele rămase în Sf. Potir, ascultând dela cineva rugăciunile mulțămirei, după cari ia o bucată de Anaforă și puțin vin, se spală, se șterge, se desbracă de sacrele veștimente, în urma Arhiereului; apoi luându-și rasa și căciula, se închină de trei ori înaintea Sf. Mese, și ese întru ale sale, laudând și gloriând pre Dumnezeu.

Candidatul de Preot, în ziua de hirotonie.

Diaconul, care este să se hirotonească Preot, servește în această calitate, până la punerea Cinstitelor Daruri pre Sf. Masă; apoi după tămâierea lor, sărutând mâna Arhiereului, ese pre ușa despre mează-noapte, merge în mijlocul Bisericei, se întoarce cu fața spre răsărit,—și de aci până când i se ia Orariul, și până când 'i-zice Arhiereul să se ridice, execută întocmai tipicul ca la hirotonia de Diacon, cu deosebire, că: după terminarea celor trei încungiurări, pre cari le face însoțit de doi Preoți, ingenunche înaintea Sf. Mese cu amândouă picioarele.

Ridicându-se, și mergând la stânga Arhiereului, până la Sf. Ușă, priimește pre sine pre rând, dela dânsul: Epitrahilul, Brăul și Felonul, și în mâni Liturgiariul, sărutând obiectul ce i se prezintă, și mâna Arhiereului.

De unde retrăgându-se, își ia loc înaintea laturei despre mează-zi a Sf. Mese, imediat de a dreapta Ar-

hiereului; citește rugăciunea punerei Dumnezeuștilor Daruri pre Sf. Masă, se închină îndată după Arhiereu, sărută Sfintele, precum prescrie Liturgiariul, apoi prezentându-se înaintea Arhiereului, care 'i-zice: *Hristos în mijlocul nostru*, și răspunzându-i: *Este și va fi*, 'i-sărută Omoforul în dreapta și în stânga, la semnul Crucii, precum și mâna; și se așează de a dreapta lui, ceva mai de o parte, spre a executa sărutarea cu ceilalți Preoți, conform învățătorei din Liturgiar. Pre urmă vin iarăși la locurile sale, și urmează înainte cu serviciul dumnezeieștei Liturgii, după rândueală.

Preotul nou hirotonit întonează la timpul cuvenit: *Cântare de biruință*, etc., și terminând rugăciunea: *Cu aceste fericite puteri*, merge de se spală, se șterge, vine înaintea laturei despre mează-noapte a Sf. Mese, trage Aerul mai la margine, pune asupra lui mâna dreaptă, cu palma întinsă în sus, preste cea stângă, în chipul Crucii, în care primește dela Arhiereu cinstitul și Prea Sfântul Corp, sărutându-i mâna.

Apoi stând drept, dară cu capul puțin plecat spre stânga, citește rugăciunile de după Sfințire; și pomeneste în sine: pre Arhiereul, pre părinții și învățătorii, pre rudele, anicii și cunoscuții lui, și din cei repausați pre cine va avea.

La timpul știut, îndată după Arhiereu, întonează de rost: *Intâi pomeneste, Doamne*;—și după ce 'i-iă Arhiereul din mână Sfântul Corp, vine ușor lângă dânsul, ca să 'i-șteargă mâna asupra Sf. Disc.

Pre urmă, împlinindu-și datoria prescrisă în Liturgiar, se cuminecă de către Arhiereu înaintea celorlalți Preoți. Merge de iă Anaforă și puțin vin, se spală, se șterge și citește rugăciunile de mulțămire.

După Vozglasul: *Că tu ești sfințirea noastră*, acoperindu-și capul, ese pre Sf. Ușă, cu Liturgiariul în mâna stângă, vine în mijlocul Bisericei, se întoarce pre stânga cu fața către răsărit, citește rugăciunea

Amvonului; închide Cartea când ajunge la: *și fie slavă și mulțumită și închinăciune înălțăm*, pentru că are să facă o închinăciune, când zice: *Tatălui*, și celelalte. Pre urmă plecându-se puțin, către dreapta și către stânga, intră în Sanctuarius tot prin Sf. Ușă, citește: *Plinirea legii*, la Proscomidie, cu capul descoperit;—apoi reacoperindu-și capul, pune Liturgiariul de o parte, ese lângă Iconostas, să împartă poporului Anafora, dacă nu o împarte Arhiereul;—de unde reintră în Sanctuarius pre ușa despre mează-zi, se desbracă de sacrele veștminte, în urma Arhiereului, și îmbrăcând pre ale sale, ese din Biserică cu regula știută, dând glorie lui Dumnezeu.

FINIT ȘI DUMNEZEULUI NOSTRU GLORIE.

TIPICUL

Oficiului divin al Priveghierei și al dumnezeieștei Liturgii,
executat de preoți, cu sau fără diaconi, în sobor

LUCRAT DE

Arhimandritul GERASIMU SAFFIRINU

și tipărit în T.-Jiului 1897 în Tipografia Nicu D. Miloșescu.

iară acum, în zilele M. S. Regelui României

CAROL I,

Revăzut și tipărit a doua oară

PENTRU

Trebuința candidaților la hirotonie din Eparhia Romanului

DE ACELAȘI

GERASIMU,

ACUM

EPISCOP AL ROMANULUI

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3700 FAX: 773-936-3701

WWW.CHICAGOEDU.EDU

PREFAȚĂ LA EDIȚIUNEA I.

Pre lângă tipicul ce am dat la lumină în anii 1878—79, în care un Preot cu Cântărețul său află îndrumări amănunțite și sigure pentru tot ce'i-privește în decursul serviciului divin al celor șapte laude și al Dumnezezeștei Liturghii, ba candidatul de Diacon ori Preot poate găsi toate de câte are nevoie în ziua hirotoniei, pentru ca să rămână atât el mulțămît cât și Arhiereul care'l-hirotonește, dau astăzi publicității și pre acesta ce urmează aici, ce mi s'au cerut prin Onor. Redacțiune a revistei «Menirea Preotului» de către mai mulți frați Preoți mai tineri decât mine, doritori de a executa cum se cade serviciul divin în sobor, cu și fără diaconi.

Mi-am dat toată osteneala ca să corespund pre cât posibil pe deplin dorinței celor ce m'au rugat. Dacă am corespuns sau nu, este al lor de a mi-o spune după ce îl vor citi, nu spre a mă laudă, ci spre a mă face să aflu ce trebuie să mai fac pentru ca lucrarea să devie completă și corespunzătoare așteptărei.

Cei cari nu au tipicul meu din 1878—79, de care vorbii mai sus, poate că vor găsi pre 'acesta de acum

cam sărac în lămuriri, pre unele locuri. Recunosc aceasta și le mărturisesc că eu, cu tipicul de acum, n'am avut în vedere alta decât, după cum mi s'a cerut, să înavuțesc pre cel d'intăi, astfel că foștii mei elevi, cari l-au studiat pre acela, îl vor afla pre acesta îndestulător.

Dacă totuși și aceștia, ori și alții, vor mai simți trebuință de lămuriri prin vre unele locuri ale acestui tipic, îi rog să-mi comunice toate observațiunile și întrebările ce vor avea de făcut, și eu, voiu ține socoteală de ele la cea d'intăi ocaziune ce mi se va prezentă, pentru a aduce îmbunătățirile dorite.

Arhimandritu **Gerasimu Saffirinu**.

PRIVEGHEREA

VECERNIA MARE

Acest oficiu îl începe Preotul cel de rând sau cum se mai zice cel de săptămână, și tot singur ori însoțit de Diacon îl urmează până la Vohod, precum învață Tipicul.

Prepararea pentru Vohodul Vecerniei.

Când se cântă la strană stihul: «*Lăudați pre Domnul toate neamurile, lăudați pre el toate popoarele*», ceilalți Preoți merg pre rând câte doi-doi în mijlocul Bisericii de se închină de trei ori spre răsărit, apoi pre dreapta întorcându-se vin și pun metanie la Icoana scaunului episcopal și de acolo intră în Sanctuarium (Altar) pre ușa cea despre mează-zi, se închină precum este obiceiul înaintea Sfintei Mese și se îmbracă cu Epitrahile și Feloane.

Preotul proistos se închină ca ceilalți, intră în Sanctuarium în urma tuturor pre ușa despre mează-zi, unde, urmează acelaș tipic, ca și ceilalți, cari intrară aci mai înainte de el.

Preotul cel de rând și Diaconul sau Diaconii, dacă sânt doi, nu se mai închină în vremea aceasta, fiindcă s'au închinat mai înainte de începutul Vecerniei.

Imbrăcați toți Preoții în Epitrahile și Feloane, iară

Diaconii în stihare și orare, își iau loc împrejurul Sfintei Mese, cu respectarea ordinii de întâietate dintre dâșii, astfel: Proistosul înaintea s. Mese, cu fața spre răsărit; ceilalți, înaintea laturelor despre mează-zi și despre mează-noapte ale Sfintei Mese; cei dintr'o lature a S. Mese, cu fața către cei din cealaltă, și în depărtare unul de altul din laturea sa ca de o palmă, sau cât le permite locul în care se află; iară Diaconii, înaintea S. Mese, în dreapta și în stânga Proistosului, ca la un pas în urmă de dâșul, căutând ca și Proistosul cu fața către răsărit.

Deschiderea Sfintelor Uși.

Când a început Cântărețul *Slava* Stihirilor dela *Doamne strigat-am*, primul Diacon plecându-se puțin Proistosului merge și deschide Sfintele Uși, cu care ocaziune își pleacă puțin capul către poporul din Biserică.

Când nu este Diacon, însuși Proistosul deschizând Sfintele Uși se pleacă către popor.

Căderea în Sanctuarium.

Apoi Diaconul ia Cădelnița, sau de sânt doi iau amândoi Cădelnițele, preparate cu foc de Paraclisiarhi, pun tămâie, cer Proistosului să o binecuvinteze, și acesta binecuvântându-o zice: «Binecuvântat este Dumnezeuul nostru totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor» ¹⁾. Diaconii răspund: Amin, cădesc Sfânta Masă împrejur, Sanctuariul și preoțimea.

Cum cădesc Diaconii.

După ce își iau pozițiunea unul în fața celuilalt,

¹⁾ Rugăciunea: «Tămâie 'ți-aducem ție Christoase etc.» se zice numai la acoperirea dela Proscomidie, precum am văzut la Greci, măcar că nu văd greșală de o va zice cineva și în alte ocaziuni.

stând adecă cel d'întâi înaintea S. Mese cu fața spre răsărit și cel de al doilea înaintea laturei despre răsărit a Sfintei Mese cu fața spre apus, încep a cădi fiecare laturea S. Mese ce are înaintea sa, și așa continuă mișcându-se fiecare pre dreapta până termină căderea Sfintei Mese de câte patru laturile; și, căderea aici se socotește terminată, când au cădit primul Diacon laturea despre mează-noapte, iar al doilea pre cea despre mează-zi a Sfintei Mese.

La dreapta Diaconului întâi, înturnat acum cu fața către Proscomidie, vine pre dreapta cel de al doilea, cădesc împreună Proscomidia și Scaunul cel de sus; apoi cel d'întâi cădește Icoanele din dreapta Scaunului celui de sus, iar cel de al doilea pre cele din stânga acestuia. Dacă au terminat această cădere, își iau locurile sale respective, trecând pe la spatele Proistosului, îl cădesc amândoi pre Proistosul, apoi Diaconul întâi cădește pre Preoții din dreapta Proistosului, iar cel de al doilea pre cei din stânga, după care se face Vohodul.

Vohodul.

Indată ce a început Cântărețul din stânga: *Și acum*, Proistosul cu ceilalți Preoți și cu Diaconii stând fiecare la locul său se închină de trei ori spre Sfânta Masă, apoi pornind să facă Vohodul în ordinea următoare: 1) Diaconii purtând Cădelnițele, 2) Proistosul, 3) ceilalți Preoți, ori unul câte unul după altul, ori doi câte doi, unii după alții, precum le va fi obiceiul locului, începând după Proistos șirul dela cei ce au starea mai sus până la cei mai de pre urmă, încungiuură pre după Sfânta Masă, es prin ușa cea despre mează-noapte.

Înaintea ușei aceștea, afară din Sanctuarium la un pas în spre apus dela ultima treaptă a Sanctuariului, aș-

teaptă doi purtători de sfeșnice cu lumânările din ele aprinse, cari, îndată ce văd procesiunea preoțimei, îi pun metanie, iau sfeșnicile și pornesc înainte spre mijlocul Bisericei (cu fețele spre apus), iar Diaconii cu Preoții, în depărtare ca de un pas unii în urma altora, urmează după ei până în mijlocul Bisericei. De aici purtătorii de sfeșnice se întoarnă spre răsărit, astfel că, cel care în decursul procesiunii se află în partea Cântărețului din stânga, acum (când se întoarnă spre răsărit) să aibă grijă ca locul său să fie despre Cântărețul din dreapta, iar cel ce la începutul procesiunii se află despre Cântărețul din dreapta, să rămână acumă despre cel din stânga, lasă sfeșnicile înaintea icoanelor Domnului și Maicei Domnului dela Tâmplă și se retrag lângă stranele Cântăreților, de unde caută cu fețele spre Proistos.

Ordinea preoțimei în mijlocul Bisericei.

În mijlocul Bisericei preoțimea se așează astfel: Diaconii, unul în dreptul Icoanei lui Hristos, altul în dreptul Icoanei Maicei Domnului; în mijloc mai spre apus cu un pas de policandru, drept în dreptul Sfințelor Uși, rămâne Proistosul cu fața spre răsărit; Preoții cari în procesiune veneau după el, își iau acum loc la dreapta și la stânga lui întocmai cum se aflau în Sanctuarium la Sfânta Masă.

Ca să se așeze ei însă fără nici o învălmășeală, va trebui ca cei din stânga procesiunii, adecă cei din spre Cântărețul din dreapta, cum ajung în mijlocul Bisericei, să rămână pe rând unul câte unul, după întâietatea dintre dânșii, la stânga Proistosului; iar cei din dreapta procesiunii, adecă cei din spre Cântărețul din stânga, să treacă pe rând unul după altul pe la spatele Proistosului, și, cel d'întâi cu întâietatea să rămână imediat de-a dreapta Proistosului;

cel de al treilea cu întâietatea, imediat la dreapta celui d'întâi, potrivit ca să stea cei din dreapta și cei din stânga Proistosului întocmai ca la Sfânta Masă, precum mai sus am arătat, având mânele strânse la pept sub Feloane.

Lucrarea din timpul Vohodului.

Plecându-se puțin cu toții, provocați de primul Diacon, carele, ținând Orariul cu trei degete ale mânei drepte, au zis în taină cât să audă numai Preoții: «*Domnului să ne rugăm*», și s'au plecat și el, zic Preoții rugăciunea în taină: «*Seara și dimineața și ameză-zi...*»; iară dacă termină această rugăciune și se ridică, își fac cu toții semnul Crucii pre fețele sale, din cauza Vozglasului din menționata rugăciune, și arătând Diaconul cu Orariul către răsărit și zicând: «*Binecuvîntează, Stăpâne sfinte, intrarea*», Proistosul singur binecuvîntează cu dreapta către răsărituri zicând: «*Binecuvîntată este intrarea Sfinților tăi, Doamne, etc.*

Diaconii încep a cădi amândoi de-o dată, după obicei, fiecare Icoană dela Catapeteasmă, Icoana dela Iconostas, pre cea dela Strana episcopală și pre Proistosul, apoi de acum se despart și cădește unul pre Preoții din dreapta, celălalt pre cei din stânga Proistosului; după aceasta unul, poporul dela sânul drept, celălalt pre cel dela sânul stâng al Bisericei; cădesc împreună fața poporului dela spatele Proistosului, se întoarnă spre răsărit și urmează cu căderea după obicei până o termină, retrăgându-se în urmă fiecare la locul său; iară, când e momentul să se termine și la strană cântarea lui *Și acum*, merg înaintea Sfințelor Uși, și, terminată fiind cântarea, întonează cel d'întâi: «*Cu înțelepciune drepti*» cădesc amândoi în chipul Crucii spre Sfânta Masă, apoi re-

vin la locurile sale și împreună cu Preoții cântă:
Lumină lină.

Când ajung cu cântarea la: Lăudăm pre Tatăl, pre Fiul și pre Sfântul Duh Dumnezeu, Preoții își pleacă puțin capetele și iară le ridică când cântă *Tatăl* și tot așa fac și pentru *Fiul* și pentru *Sfântul Duh Dumnezeu*, iară Diaconii, în aceste trei momente, cădesc dela locurile sale spre Sfânta Ușă a Sanctuariului, și, îndată după a treia cădere, pornesc iar și intră cei d'întâi în Sanctuarium; după ei, Proistosul, plecându-se către Preoți și poporul din dreapta și stânga sa, și aceștia către dânsul, pleacă cel d'întâi spre a intră în Sanctuarium, urmat de Preoți în ordinea în care au eșit de acolo.

Proistosul, în momentul de a intră în Sanctuarium, face o închinăciune, apoi sărută Sfintele Uși, începând cu aceea în care se află Icoana Maicei Domnului, se întoarnă spre apus, binecuvintează poporul¹⁾ și, reluându-și pozițiunea spre răsărit, merge pre dreapta pre lângă laturele despre mează-zi și răsărit ale Sfintei Mese, se oprește imediat în stânga Scaunului celui de sus (Scaunul arhieresc) cu fața spre apus, reluând cântarea dela: «*A fi lăudat de glasuri cuvioase*» căci « *vrednic ești în toată vremea*» au să-l cânte Cântăreții, atât spre a da timp preoțimei să intre în Sanctuarium, cât și mai ales Proistosului ca să sărute Sfintele Uși și să binecuvinteze poporul, precum arătai.

Preoții, îndată ce au intrat în Sanctuarium, merg unul câte unul după Proistosul, rămânând cei ce sânt în dreapta, la stânga sa; și cei ce sânt în stânga, trecând în dreapta Scaunului arhieresc, și cântând și ei împreună cu Proistosul restul cântărei până la finit.

---

¹⁾ Tipicul acesta de a sărută Proistosul Sfintele Uși, de a se întoarnă cu fața spre apus și a binecuvântă poporul, astăzi, pre cât știu eu, nu se mai urmează nicăeri, decât doară la Ruși. Eu l-am trecut aici ca să fiu credincios tipicului; pentru executare însă socotesc, că e cuviincios să nu facem nimic fără învoirea Chiriarhului respectiv.

Diaconii, de cum au intrat în Sanctuarium și au cădit Sfânta Masă și Proscomidia, își iau locurile ce le au avut aci și mai înainte de Vohod, priimesc cu cădire pre Proistos și pre Preoți când vin dela Vohod, după care, schimbându-se și ei unul în locul altuia, urmează împreună cu Preoții cântarea restului lui *Lumină lină* până la finit.

În ordinea aceasta rămân cu toții atât în timpul lui *Pace tuturor*, pre care îl zice totdeauna, în decursul oficiului divin, numai Proistosul, cât și în timpul Prochimenului, pre care îl cântă întâi ei în Sanctuarium și apoi stranele de câte ori după tipic va mai fi trebuință să se cânte până la finit, și tot aci rămân și în timpul citirii Parimiilor, când pot ședeă pe scaune, dacă au.

Observațiunea I. Când nu este Diacon, es Preoții la Vohod tot în ordinea arătată mai sus; cădirea o face Proistosul, după al căreia finit vine la locul său de Proistos, zice: «*Cu înțelepciune dreپți*» și începe cântarea. Cădește și își pleacă și își ridică capul la: «*Lăudăm pre Tatăl, pre Fiul și pre Sfântul Duh Dumnezeu*». Cădește Sfânta Masă și Proscomidia când intră în Sanctuarium, și, după finitul cântării, întonează: «*Să luăm aminte, pace tuturor*»¹⁾.

Observațiunea II. Pre lângă ordinea mai sus arătată la procesiunea Vohodului, mai există în Biserica noastră Ortodoxă Română și o alta, după carea, Diaconii merg în fruntea procesiunii, după ei vin doi Preoți, cei mai din urmă din punctul de vedere al întâietății dintre dânșii, după aceștia alți doi mai pre sus cu întâietatea decât cei d'întâi, dacă sânt, și în fine Proistosul. În ordinea aceasta stau în mijlocul Bisericii și cântă *Lumină lină*; și la timpul intrării de aci în Sanctuarium, tot în această ordine intră acolo

¹⁾ Vezi și în sfântului Simeon al Tesalonicului: Despre dumnezeiasca Biserica (Capul LIV).

plecându-se mai înainte Preoții câte doi câte doi spre Proistosul și acesta spre dânșii, și așa își iau drumul de intră în Sanctuariu, iară Proistosul se pleacă către amândouă corurile, adecă către frățimea din dreapta și stânga sa și apoi pornește de a intră în Sanctuariu.

DUPĂ VOHOD. ECTENILE CU VOZGLASURILE.

Sfintele Uși fiind închise la timpul știut și Parimiele terminate, primul Diacon ese pre ușa cea de spre mează-noapte și zice la locul obicinuit Ectenia: «*Să zicem toți*», pre al căreia Vozglas: «*Că milostiv*»... îl zice Proistosul. Primul Diacon intră pre ușa cea despre mează-zi în Sanctuariu, de unde ese al doilea Diacon în vremea rugăciunii: «*Invrednicește-ne pre noi, Doamne*», și zice, după sfârșitul ei Ectenia: «*Să plinim rugăciunea noastră cea de s aru*», pre al căreia Vozglas: «*Că bun...*» îl întonează Preotul cel d'întâi din dreapta Proistosului; iară Vozglasul: «*Fie stăpânirea...*» îl zice primul Preot din stânga Proistosului.

Litia și Stihovna.

După Vozglasul: «*Fie stăpânirea...*» intră Diaconul în Sanctuariu, iară cel d'întâi Diacon ca și cel de al doilea priimește dela Paraclisiarh Cădelnița preparată, pune tămâie, cere binecuvântarea ei dela Proistosul, carele o binecuvîntează, zicând: Binecuvîntat este Dumnezeuul nostru, etc., și, în ordinea în care au eșit la Vohod, ese pre ușa despre mează-noapte, mergându-le înainte doi purtători de sfeșnice cu lumânările aprinse, vin înaintea Iconostasului, cădește Proistosul Icoana de aci, o iă la pept, se întoarnă pre dreapta, pornesc cu toții ușor spre nartica Bisericei, tot în ordinea în care au eșit din Sanctuariu.

După cler urmează Cântăreții, cântând Stihirile Litiei, apoi poporul.

Ajungând în Nartică, pune Proistosul Icoana pe Analogiul frumos îmbrăcat ce a fost mai dinainte adus aci în mijlocul Narticei de către Paraclisiarh.

Iși ia clerul loc în jurul Icoanei, în ordinea în care s'a arătat că o are la Sfânta Masă în Sanctuar, Cântăreții în urma clerului, unul la dreapta și altul la stânga; iară Diaconii, după ce cădesc Icoana de pre Analogiu de patru părți, Icoanele din Nartică, clerul și poporul de aci, după obicei, își iau loc la dreapta și la stânga Proistosului ca în Sanctuar când n'au de lucru; și vin într'o linie cu Proistosul, puțin mai spre răsărit de el, când au să zică vre o Ectenie.

În unele locuri își iau loc ca la Vohod, lângă cei mai din urmă Preoți, și de acolo zic Ecteniile ce au de zis. Nefiind Diacon de față, Proistosul face cădirea.

La acest serviciu Proistosul singur zice Vozglasurile. Pentru a citi rugăciunea: «*Stăpâne, mult milostive, Doamne*», etc., trece el pre stânga în partea de răsărit a Icoanei de pre Analogiu, se întoarnă cu fața spre apus, își descopere capul, și, împreună cu el își descoper capetele și toți Preoții și Diaconii cari oficiază, și așa citește menționata rugăciune, având pre Diaconi la dreapta și la stânga sa lângă sine. După ce termină rugăciunea își acoper capetele, apucă Proistosul pre dreapta și vine iarăși la locul său împreună cu Diaconii. Ia Icoana la pept, și (deschizând Paraclisiarhul perdeaua ușilor frumoase, carea se închisese dela venirea aci a procesiunii) intră în procesiune cu ceilalți în ordinea arătată mai sus, duce Icoana la Iconostas, i se închină cu toții de trei ori, și, înapoindu-se, vin în mijlocul Bisericeii, unde găesc masa cu cele 5 pâni, grâul, vinul și untul-de-lemn. Iși iau loc împrejurul ei, ca și la Sfânta

Masă a Sanctuarului, și stau acolo până termină Cântăreții la strane cântarea Stihovnei.

După: «*Acum slobozești*», pre care îl zice Proistosul, *Sfinte Dumnezeule* și *Tatăl nostru*, pre cari le zice cineva din cei dela strane, Proistosul întonează: «*Că a ta este împărăția*», apoi îndată binecuvântând tămâia și luând Cădelnița dela Diacon, începe a cădi împrejurul mesei cu pânila (fără a se plecă către pâni, căci n'au până acum vre o sfințenie, ci mai ales au ele trebuința de a priimi dela Preot sfințenia), cântând și Tropariul prescris de tipic.

În timpul cădinei acestea Diaconii îl însoțesc pre Proistosul, ținând fiecare în mână câte o lumânare aprinsă, și potrivit ca, în mișcarea lor, să se afle drept unul în fața altuia înaintea mesei cu pânila, astfel încât să formeze cu proistosul un triunghiu împrejurul mesei. Tot astfel cădește a doua oară și a treia oară împrejurul mesei, în cari timpuri stranele pe rând cântă Tropariul prescris de tipic.

După ce a terminat a treia cădire împrejurul mesei, merge de cădește Icoana cea de pre Iconostas, apoi pre cea dela Scaunul Arhieresc, și, în fine, venind și cădind încă o dată numai înaintea mesei cu pânila, cădește pe primul Diacon, îi dă Cădelnița, și acesta, după ce cădește pre Proistos, dă Paraclisiarhului Cădelnița și lumânarea, primește acesta și lumânarea dela al doilea Diacon și le duce în Sanctuar la locul lor¹⁾.

Binecuvântarea pânilor.

Îndată după aceasta urmează binecuvântarea pânilor de cătră Proistos, cu regula din tipic, apoi citirea la strană a Psalmului: «*Bine voiu cuvânta pre*

¹⁾ La bisericile de mir, acest tipic al Litiei se urmează în mijlocul Bisericii, fără procesiunea cu Icoana.

Domnul» până la: «*Bogații au sărăcit*», pre care îl cântă o dată toți Preoții și Diaconii oficanți, a doua oară Cântărețul din dreapta și a treia oară cel din stânga.

În timpul când la strana a doua cântă a treia oară: «*Bogații au sărăcit*», Proistosul cu Preoții și cu Diaconii se închină de trei ori și se duc de intră în Sanctuariusu pre ușa cea despre mează-zi, în ordinea în care au eșit de acolo.

Proistosul, plecând din locul său, ia de lângă cele cinci pâni vasul cu unt-de-lemn și îl lasă pre sfeșnicul cel de lângă Iconostas, căci îi trebuie să miruiască dintr'însul poporul la timpul cuvenit. Apoi, oprindu-se înaintea Sfințelor Uși și întorcându-se cu fața spre apus, binecuvintează poporul zicând: «*Binecuvântarea Domnului preste voi cu al său Dar...*» etc., intră în Sanctuariusu și se desbracă de sacrele veștminte, ca și ceilalți toți, afară de Preotul și Diaconul de săptămână, cari rămân de fac serviciul amândoi până la Polieleu.

ORTRINA (MÂNECAREA) SAU RUGĂCIUNEA CEA DE DIMINEAȚĂ.

După aceasta, dacă nu pun să se citească Cuvânt, sau dacă nu predică nimenea dintre ai clerului, îndată se începe a se citi la strana dreaptă, în lipsa celui mai mare: «*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu*», cu regula știută, și *cei șase Psalmi* ai Ortrinei; iar *Preotul de rând*, având pre sine numai Epitrahilul, citește rugăciunile Mânecărei, după cum e regula.

Terminându-se cei șase Psalmi ese *primul Diacon* din Sanctuariusu pre ușa cea despre mează-noapte, vine în mijlocul Bisericeii, se închină în timpul lui *Aliluia* de trei ori ca și toți cei din Biserică, și, ținând mâna stângă la pept iar Orariul cu trei degete

ale mânei drepte ridicat în dreptul sprâncenei, întonează Ectenia mare, după al căreia finit se închină în timpul Vozglasului dela Preot, intră în Sanctuarium pre ușa cea despre mează-zi, după care Cântăreții încep a cântă: Dumnezeu este Domnul, cu Troparele s. c. l.

Indată ce intră în Sanctuarium, Diaconul, se închină de trei ori înaintea Sfintei Mese, se pleacă puțin către Preot și Preotul către el (în unele locuri e obiceiul ca Preotul să îl binecuvinteze) și stă apoi la locul său, care este în dreapta Preotului cu ceva mai înapoi. Ascultă amândoi cu luare aminte cele ce se cântă la strane; iară, în timpul Cuvântului de care vorbii mai sus la începutul Mânecearei precum și în timpul citirii Catismelor, pot să șeadă pre scaune sau în strane, dacă au.

Polieleul.

Cântându-se la strane Polieleul, Proistosul, cu ceilalți Preoți și cu Diaconul, intră în Sanctuarium, se îmbracă cu Epitrahile și Feloane, iară Diaconii cu Stiharele și Oratele lor.

Când au rămas numai trei Stihuri din Polieleu până la începerea *Mărimurilor*, Paraclisiarhul pune Anologiul îmbrăcat frumos în mijlocul Bisericii și Icoana dela Iconostas pre dânsul, apoi vine în Sanctuarium și dă Proistosului, Preoților și Diaconilor câte o lumânare aprinsă, prepară Cădelnița și o dă primului Diacon (când nu sânt Diaconi o dă Proistosului).

Diaconii deschid Sfintele Uși, iar în lipsa lor le deschide Proistosul.

Astfel preparați, es prin Ușa Sfântă în ordinea ce s'a arătat la Vohod și merg de își iau loc în jurul Anologiului din mijlocul Bisericii întocmai ca la Sfânta Masă.

Dacă s'a terminat la strane ultimul Stih din Po-lieleu, începe *Proistosul* cu toți Preoții și Diaconii să cânte Mărimurile zicând și Stihul cuvenit cu voce potrivită și clară ca să se audă și să se înțeleagă de toți cei din Biserică.

Dacă termină ei, cântă *Cântărețul din dreapta* aceeași Mărime cu Stihul următor și *apoi cel din stân-ga* aceeași cu alt Stih, și așa mai departe până la finit cântă când unul când altul aceeași Mărime; iară *Proistosul* însoțit de *Diaconi* (dacă sânt), cădește I-coana de pre Analogiu împrejur, intră în Sanctu-ariu prin Ușa Sfântă, carea este deschisă, și căde-ște Sfânta Masă împrejur, Proscomidia, Icoana (sau Crucea) dela Scaunul cel de sus precum și Icoanele dela dreapta și dela stânga acestui Scaun, ese afară și cădește Icoanele dela tâmplă, în ordinea știută, se întoarnă pre stânga spre apus și venind înaintea A-nalogiului prin partea cea despre Cântărețul din stân-ga, cădește Icoana de acolo, se întoarnă pre stânga și cădește o dată spre apus în semnul Crucii, apoi, pre stânga apucând, vine la corul drept și-l cădește începând dela Icoana Scaunului Arhieresc, în depăr-tare de dânsa ca de un pas și ceva și continuă până termină la Cântărețul din dreapta, după care venind drept în mijlocul liniei dintre Scaunul Arhieresc și Cântăreț cu fața spre mează-zi îi înseamnă pre toți prin o cădire în semnul Crucii.

Apucă pre stânga, se oprește în mijlocul Biseri-cei și cădește pre Preoții cari stau de ambe părțile Analogiului, înaintează la corul stâng și cădește în-cepând dela Cântărețul din stânga și urmând întoc-mai cum arătai pentru corul drept.

De aci, precedat de Diaconi, merge în Nartică, de unde, după ce cădește precum este obiceiul, se înapoiază continuând cădirea și *terminând-o la Icoa-na Maicei Domnului dela Tâmplă*. Vine înaintea A-

nalogiului, cădește pre al doilea Diacon apoi pre cel d'întâi căruia îi înmânează Cădelnița. Acesta după ce cădește pre Proistosul dă Cădelnița Paraclisierhului spre a o duce în Sanctuarium la locul ei.

Terminându-se de cântat la strane Mărimurile cu toate ale lor și cu Aliluia, le mai cântă o dată Preoțimea după care primul Diacon zice Ectenia mică, iar Proistosul întonează Vozglasul: «Că s'a binecuvântat numele tău...», etc.

După aceasta se închină cu toții de două ori, ia Proistosul Icoana la pept, pornește precedat de Diaconi și urmat de Preoți, o așează pre Iconostas, se închină cu toții o dată, intră în Sanctuarium și închid Diaconii Sfintele Uși; iar în lipsa lor le închid cei mai din urmă Preoți cari au intrat.

Paraclisierhul ia Analogiul și Sfeșnicele și le duce la locurile lor, iară Cântăreții urmează cu serviciul înainte după tipic.

Proistosul și cu ceilalți *Preoți* se dezbracă de sacrele veștminte și se duc de stau la locurile sale; iară Preotul și cu Diaconul de rând rămân îmbrăcați pentru citirea Evangheliei și urmarea serviciului până la finit.

Când se cântă: «*Toată suflarea*», ese *Preotul* la Iconostas de *miruește frățimea* din untul-de-lemn cel binecuvântat la Litie și împarte și Litia, dând fiecăruia câte o bucată, adecă din pânila cele 5 ce s'au sfințit la Litie.

Dacă însă este vara, atunci miruirea se face fără împărțirea pânilor, căci pânila în acest caz, se împart dimineața la finitul Liturgiei o dată cu Anafora, luând credincioșii întâi Anafora și apoi pârțeaua de pâne dela Litie.

Să fie știut *Paraclisierhului* că după ce a tăiat pânila dela Litie în bucățele, cât să ajungă la toți cei din Biserică, le stropește cu vinul ce s'a binecu-

vântat la Litie, și așa se aduc Preotului spre a le împărți.

Dumnezeiasca Liturgie.

Proscomidia o face Preotul cel de rând asistat de Diacon. Pentru aceasta ei amândoi se închină mai înainte de ceilalți pentru a se îmbracă de Liturgie. După ei se închină și ceilalți Preoți cu Proistosul și se îmbracă și aceștia.

Dacă officiază fără Diaconi, Preoții zic Ecteniile dela începutul Liturgiei și până la Vohodul cel mic pe rând, adecă: Proistosul zice Ectenia cea mare cu Vozglasul ei, al doilea Preot Ectenia cea mică cu Vozglasul ei și al treilea Preot iarăși Ectenia mică cu Vozglasul cuvenit; iară de sânt Diaconi, atunci cel d'întâi zice Ectenia cea mare și după Vozglasul întonat de Proistos intră în Sanctuarium. Pentru celelalte două Ectenii ese Diaconul al doilea și le zice el înaintea Sfințelor Uși.

Vohodul.

Mai înainte de Slava Fericirilor, Proistosul cu tot soborul Preoților și Diaconilor se închină de trei ori, care unde se află, înaintea Sfintei Mese, dă primului Diacon Evangelia, carele merge cu celălalt Diacon, înaintea Preoților (iară dacă nu este nici un Diacon atunci ia însuși Proistosul Evangelia), o ridică în dreptul frunței și pornește pre după Sfânta Masă, și după ei (sau după Proistos în lipsa lor) vin ceilalți Preoți câte doi sau câte unul, unul după altul, precum le va fi obiceiul locului. Es cu toții în ordinea aceasta pre ușa cea despre mează-noapte, vin în mijlocul Bisericeii, unde se așează cum am arătat la Vohodul Vecerniei, se pleacă, se ridică, se închină cu toții de o dată; binecuvintează însă Intrarea numai

Proistosul, se închină de două ori înaintea Evangheliei, o sărută, se mai închină o dată, și, dacă s'a terminat la strană *Și acum*, întonează în lipsă de Diacon însuși Proistosul fără a-și părăsi locul său: *Cu înțelepciune drepti*, ridicând puțin în sus Evangelia, iară alții o ridică în semnul Crucii, și îndată cântă cu toții *Intralul* care va fi prescris de tipic.

În momentul când ajung la: *Mântuește-ne pre noi Fiul lui Dumnezeu*, se pleacă toți Preoții către Proistosul, și acesta, către ei plecându-se, pornește și intră în Sanctuarium urmat de ceilalți.

Dacă sânt și Diaconi oficanți, ei la acest Vohod, în mijlocul Bisericii, au locul de a dreapta și de a stânga Proistosului puțin mai înaintea lui, ca să fie și aici dumnezeiasca Evanghelie cum a fost și în decursul procesiunii imediat înaintea Proistosului, adică, la locul cel mai de onoare, în adunarea Preoților. Diaconii cu Evangelia intră cei d'întâi în Sanctuarium, apoi Proistosul și Preoții.

În unele locuri am văzut frumosul obicei ca, la acest Vohod, al doilea Diacon să meargă cu Cădelnița cu tămâie înaintea celui cu Evangelia. Intrând în Sanctuarium, primește cu cădere Evangelia și pre toată Preoțimea, carea vine aci după Evanghelie, și apoi pune Cădelnița la locul ei.

Căderea la Apostol.

Dacă sânt doi Diaconi, cel d'întâi cădește și al doilea citește Apostolul; dacă nu sânt Diaconi, căderea aceasta o face al doilea Preot, sau Preotul de rând. Diaconul sau Preotul, care cădește acum, să aibă mare grijă ca să nu sune clopoței Cădelniței, spre a nu păgubi pre credincioși, luându-le atențiunea dela cuvintele Apostolului și ducându-o la sdrăncănitul clopoțelilor Cădelniței.

EVANGELIA.

Evangelia, în lipsă de Diacon, o citește Proistosul.

Ecteniile și Vozglasurile până la Heruvic.

Dacă sânt Diaconi, Ecteniile le zic ei astfel: pre cea după Evangelie, primul Diacon, cu Vozglasul «*Că milostiv...*» dela Proistos; «*Rugați-vă cei chemați Domnului*», al doilea Diacon, cu Vozglasul: «*Ca și aceștia*» dela al doilea Preot; «*Câți sânteți chemați eșiți*» o începe al doilea Diacon, căruia urmează cel d'întâi Diacon din Sanctuarius zicând: «*Cei chemați eșiți*» și iarăși Diaconul al doilea: «*Câți sânteți chemați eșiți*» căruia urmează cel d'întâi din Sanctuarius: «*Ca nimenea din cei chemați*» și în fine continuă al doilea Diacon Ectenia până la finit și îi întonează al treilea Preot Vozglasul: «*Că ție se cuvine...*» Mai zice Diaconul al doilea ultima Ectenie și, dacă aude dela Proistos Vozglasul: «*Ca sub stăpânirea ta*» se închină și vine în Sanctuarius pre ușa cea despre mează-noapte, unde, după ce se închină înaintea Sfintei Mese și se pleacă Preotului Proistos, își ia locul la stânga acestuia, ceva mai înapoi, și într'o linie cu primul Diacon.

Dacă însă nu sânt Diaconi, atunci Ecteniile de după Evangelie și până la Heruvic le zic Preoții pre rând, începând Proistosul, adică: zice acesta Ectenia cea după Evangelie cu Vozglasul: «*Că milostiv; al doilea Preot: «Rugați-vă cei chemați» cu Vozglasul: «Ca și aceștia»; al treilea Preot: «Câți sânteți chemați» cu Vozglasul: «Că ție se cuvine». Ectenia cea din urmă o zice iarăși Proistul cu Vozglasul: «Ca sub stăpânirea ta».*

Cădirea dela Heruvic

Cădirea aceasta, dacă sânt Diaconi, o face Diaconul cel d'întâi, după obiceiul Bisericii noastre ro-

mâne; iară după greci, totdeauna numai Preotul: cum ar fi în cazul de față, Proistosul.

La noi, când n'avem Diacon, cădește Proistosul.

VOHODUL CEL MARE SAU EȘIREA CU DARURILE.

Terminându-se căderea, Proistosul cu Diaconii (sau dacă nu sânt Diaconi, singur) se închină înaintea Sfintei Mese de două ori zicând: «*Dumnezeule curățește-mă pre mine păcătosul și mă miluește!*», sărută Sfântul Antimins, Sfânta Masă și Crucea de pre Sfânta Masă; iară Diaconii sărută fiecare colțul Sfintei Mese la locul unde se află, se mai închină o dată zicând iarăși rugăciunea mai sus amintită, apoi se întoarnă spre Sfânta Ușă cu fața cătră popor, se pleacă puțin cerându-și iertare și iertând și el pre toți, după aceea merg la Proscomidie ca să ridice cinstitele Daruri.

După ei vin și ceilalți Preoți pre rând câte doi de se închină înaintea Sfintei Mese cu regula mai sus arătată, și se pleacă înaintea credincioșilor și trec la Proscomidie, luând fiecare în mâna dreaptă câte o Cruce (și dacă n'au Cruci, vor luă vr'un alt obiect sacru potrivit cu împrejurarea, la nevoie vor luă în mână cartea dumnezeieștei Liturgii), iar Preotul cel de rând, carele au proscomidit, iă Copia și Lingurița.

Proistosul dă Diaconului al doilea Cădelnița ca să meargă înaintea primului Diacon, căruia îi dă Aerul pre spate și Sfântul Disc pre cap, iară însuși apucă Sfântul Potir cu dreapta și urmează după primul Diacon.

După Proistos vin Preoții în rând unul după altul. În ordinea aceasta es pre ușa cea despre mează-

¹⁾ Pre mulți dintre greci i-am auzit zicând: «Ca fiul cel desfrănat (risipitor) viu înaintea ta strigând: «Am greșit, Părinte, la cer și înaintea ta, priimește-mă ca pre unul din argații tăi». Am mai văzut iarăși că la vremea aceasta se închină întâi singur Proistosul, apoi Preoții câte doi, și, tocmai în urma acestora, vin și se închină Diaconii. Cum e mai bine de urmat, este al Episcopului locului de a decide.

noapte, mergând înaintea tuturor doi purtători de Sfeșnice cu lumânările aprinse, și pomenește primul Diacon după obicei, după care intră în Sanctuarium; iar al doilea Diacon, după ce merge înaintea celui d'întâi cădind până la Sfintele Uși, rămâne afară lângă Icoana Maicei Domnului, cădește când Proistosul intră cu Sfântul Potir în Sanctuarium, și intră imediat și el acolo mai înainte de Proistos, apoi Preoții ceilalți după Proistos.

Purtătorii de sfeșnice, dela începutul până la finalul procesiunii acestea, urmează tipicul ce am arătat pentru ei la Vohodul Vecerniei.

Proistosul, venind în urma Diaconului celui d'întâi, stă drept în mijlocul Bisericii cu fața spre apus și pomenește pre Episcop și pre Rege; iar *ceilalți Preoți* stând unul la dreapta altuia, de a dreapta Proistosului, în linie dreaptă cu el, cu fețele spre apus, pomenesc pre rând ce a mai rămas de pomenit, potrivit ca să aibă fiecare de a pomeni câte ceva, și lăsând ca: «*Și pre voi pre toți...*» să'l zică iarăși Proistosul. Dacă au terminat cu pomenirea, intră în Santuar tot în ordinea în care au eșit de acolo¹⁾.

Ecteniile și Vozglasurile după intrarea în Sanctuarium cu cinstitele Daruri.

Ne fiind Diacon, întonează *Proistosul*: «*Să plinim*

¹⁾ La Greci pomenește numai singur Preotul Proistos, și, când sânt mai mulți Arhieri liturgisitori, pomenește numai Arhiereul Proistos, ceilalți nimic zicând. Ca un rest de pomenire numai de către singur Proistosul au rămas, la noi în România, numai în Liturgia cu Arhiereu, căci atunci numai Arhiereul pomenește ~~mară~~ Preoții tac.

Când n'avem Diaconi, atunci Preotul Proistos la eșirea cu Darurile, ia pe spatele său Aerul, pre cap ține cu mâna dreaptă Sfântul Disc și la pept cu mâna stângă Sfântul Potir.

Ține Sfântul Potir în stânga din cauza părțicelei de pre Sfântul Disc cea în onoarea Născătoarei de Dumnezeu, pentru care citim în Sfânta Scriptură și în Liturgia: „*Stăutul'a împărăteasa de a dreapta ta*,” etc. Pentru aceasta să aibă grije Proistosul ca, ținând Sfântul Disc pre capul său, părțica în onoarea Născătoarei de Dumnezeu, să fie spre dreapta sa, adică spre locul de unde ține el Sfântul Disc cu dreapta.

Proistosul eșind merge spre mijlocul Bisericii pomenind pre Episcop și pre Rege; iar Preoții ceilalți, ținând în mână obiectele sacre de cari mai sus menționai, vin după el, își iau loc în mijlocul Bisericii și pomenesc și se inapoiază de acolo în Sanctuarium precum am arătat mai sus.

rugăciunile noastre Domnului cu Vozglasul: «*Cu îndurările*», apoi: «*Pace tuturor*» și: «*Să iubim unul pre altul*».

Indată ce s'a cântat la strană: «*Pre Tatăl, pre Fiul, etc.*», cântă și Preoții toți în Sanctuarium: «*Iubi-te-voiu, Doamne*», după al căruia finit întonează Proistosul: «*Ușile, Ușile*».

De acum și până la: «*Cântare de biruință*» le zice toate numai Proistosul; iar «*Cântare de biruință*» îl întonează *primul Preot din dreapta* Proistosului.

«*Luafi, mâncați...*» și: «*Beți dintru acesta toți...*» le zice Proistosul; iară: «*Ale tale dintru ale tale...*» zice *primul Preot din stânga* Proistosului.

Sfințirea.

Sfințirea o face Proistosul, și: «*Mai ales pre Prea Sfânta, Curată*», îl zice tot el.

«*Intâi pomeneste, Doamne*», îl întonează toți Preoții liturgisitori de o dată, dacă sânt bine deprinși pentru aceasta; dacă nu sânt bine deprinși, îl întonează Proistosul și apoi fiecare Preot pre rând, până îl zic toți.

Cu voea și binecuvântarea Episcopului, neprovocată de noi, poate să-l zică în auz numai Preotul Proistos, iar ceilalți în taină.

Apoi și celelalte până la Ectenia: «*Pre toți Sfinții pomenindu-i*» le zice tot Proistosul.

Să fie cu luare aminte Preotul Proistos ca zicând: «*Și să fie milele marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*» și având de față în Biserică cu credincioșii vre un Arhiereu, să nu binecuvinteze simplu cu mâna când zice: «*Cu voi cu toți*», căci nu e cuviincios ca el mai mic să binecuvinteze pre Arhiereu, ci să ia cinstita Cruce în mână și cu aceasta să binecuvinteze.

După Sfințire.

Ectenia: «*Pre toți Sfinții pomenindu-i*» o zice Di-

aconul al doilea, și Proistosul: «*Și ne învrednicește*»; un Preot din dreapta Proistosului: «*Că a ta este împărăția*»; Proistosul: «*Pace tuturor*»; Diaconul: «*Capetele voastre*» etc., un Preot din stânga Proistosului: «*Cu Darul și cu îndurările*»; Diaconul: «*Să luăm aminte*» Proistosul: «*Sfintele Sfinților*».

Iară când n'avem Diacon, Ectenia: «*Pre toți Sfinții*» o zice un Preot din dreapta Proistosului și tot acesta zice toate până la *Pace tuturor*, care este a Proistosului. După *Pace tuturor* zice tot Proistosul: «*Capetele voastre*», apoi unul din Preoții de a stânga sa (care va veni la rând) întonează: «*Cu Darul și cu îndurările*», și în fine Proistosul: «*Să luăm aminte*» «*Sfintele Sfinților*».

Impărtașirea.

Pentru împărtașire sânt în Biserică două practice, amândouă provenind dela Greci; una însă mai pompoasă, pe carea a dat'o Bulgarilor și mai pre urmă Rușilor, când i-au creștinat, ca unor popoare, cari, în starea lor de atunci, vor fi avut trebuință de mai multă pompă; iar alta mai simplă, pe carea au păstrat'o pentru dânșii și pre care o țin până în ziua de astăzi.

Pre cea mai pompoasă nu o mai expun aici, pentru că o avem coprinsă în Liturgiarele din Monastirea Neamțului și în cele tipărite acum sub îngrijirea Sfântului Sinod, după cari și urmează să ne ținem.

Voiu expune însă pre cea de a doua, pe carea Grecii o au și în ziua de astăzi. Ea este următoarea:

Proistosul, după ce frânge Sfântul corp (părticica ΧΣ) în atâtea părți câți Preoți și Diaconi sânt de împărtașit, și, după ce cu toții de o dată se închină după obicei, cerându-și iertăciune, se roagă, în auzul tuturor Preoților și Diaconilor cari au a se împărtași, zicând: Cred, Doamne, ș. c. l.

După aceasta toți Preoții își iau loc la stânga Proistosului formând un șir împrejurul Sfintei Mese dela cel mai întâi până la cel mai de pre urmă, iară Diaconii rămânând la locurile sale de mai înainte.

Astfel așezați începe împărțășirea.

Se împărțășește întâi Proistosul cu Sfântul Corp, își șterge cu buretele mâinile și se retrage lângă Sfintele Uși între Diaconi, așteptând să se împărțășească toți Preoții cu Sfântul Corp.

Preoții, cari cum se împărțășesc, trec unul după altul pre dreapta, încungiurând Sfânta Masă, pre lângă laturele ei adecă despre mează-zi răsărit și mează-noapte, astfel în cât, când s'au împărțășit cel mai din urmă Preot, ei se află iarăși cu toții în aceeași ordine în care erau mai înainte de împărțășire.

Acum se apropie din nou Proistosul și zice: Diaconi apropiați-vă; iar Diaconii, venind pre rând la dreapta Proistosului, priimesc dela el Sfântul Corp, merg pre dreapta și se opresc înapoia Sfintei Mese, adecă la laturea despre răsărit a Sfintei Mese, și, cu fețele spre Sfânta Masă căutând, se împărțășesc cu Sfântul Corp, rămânând pre acolo în urma Preoților până să le vie rândul a fi împărțășiți și cu Sfântul Sânge.

Indată ce a împărțășit pre Diaconi cu Sfântul Corp, *Proistosul* se împărțășește cu Sfântul Sânge și, după ce încredințează Sfântul Potir primului Preot, care așteaptă la stânga sa ca să se împărțășească, se retrage iarăși lângă Sfintele Uși.

Această rândueală, arătată pentru Proistos față de primul Preot, care vine după el a se împărțăși cu Sfântul Sânge, o urmează și ceilalți Preoți unul cătră altul întocmai, până la cel mai din urmă Preot, carele, cu voea Proistosului, împărțășește pre Diaconi, punând mâna sa cea stângă pre umărul drept al Diaconului, iară cu dreapta oferindu-i Sfântului Potir și împărțășindu-l.

Din expunerea aceasta se observă că Sfântul Corp se priimește la dreapta Proistosului, iară Sfântul Sânge la stânga lui. Sau: Cum este Domnul prezent în Sfintele Taine, pre Sf. Masă, Sfântul Corp îl primim stând noi la stânga Sa, iară Sfântul Sânge la dreapta Sa.

Natural se naște întrebarea: Pentru ce așa?

Scris n'am găsit nimica până acum în această privință; eu însă, legând acest mod de împărtășire al Preoților și Diaconilor în Sanctuarium cu al Mirenților, pre cari afară la Sfânta Ușe a Sanctuariului îi facem să vie la împărtășire, trecând pre dinaintea Icoanei lui Hristos adecă dela stânga spre dreapta lui Hristos, mă gândesc și mă întreb: Cei ce au rânduit acest mod de împărtășire n'or fi avut oare intențiunea de a ne arăta că sântem la stânga Mântuitorului mai înainte de împărtășire și trecem la dreapta sa prin împărtășire? Când ne împărtășim la dreapta Mântuitorului cu Sfântul său Sânge, n'or fi avut încă și intențiunea de a ne învăța că acesta este însuși sângele ce a eșit din coasta sa cea dreaptă?

Ștergerea, spălarea și celelalte până la finit.

Indată ce s'a împărtășit cel din urmă Diacon (sau când nu sânt Diaconi, cel din urmă Preot), se adună cu toții în jurul Sfintei Mese și citesc: *«Multămin»* etc., după care rămâne Diaconul cel de rând (în lipsă lui, Preotul cel de rând) de face ștergerea, iară Proistosul cu ceilalți merg de iau Anaforă, gustă puțin vin și se spală.

După ștergere se sună clopoțelul, Diaconul (iară în lipsa lui Proistosul) deschide Sfintele Uși, și de acum până la finitul Liturgiei, dacă nu sânt Diaconi cari să zică cele ce îi privesc, le zice toate Proistosul, afară de rugăciunea Amvonului, pre carea, dacă voește, o lasă să o zică Preotul cel de rând.

Anafora o împarte credincioșilor Proistosul și, dacă au prea obosit și are încă popor mult, apoi vine Preotul cel de rând și îl înlocuește dacă au consumat Sfintele Taine, iară el intră în Sanctuarium se dezbracă de sacrele veștminte ca și ceilalți după ce au citit mulțămitele, se închină de trei ori înaintea Sfintei Mese, se pleacă către toți cei din Sanctuarium și aceia către dânsul, și es cu toții spre a merge întru ale sale, slăvind pre Dumnezeu.

FINIT ȘI DUMNEZEULUI NOSTRU GLORIE.

ERATĂ.

La pag. 32, rândul 11, de sus în jos, în loc de: *din sufletul*, să se citească: *din tot sufletul*.

La pag. 47, rândul 3, de jos în sus, în loc de: Merge la Sfintele Uși se înapoiază, să se citească: Merge la Sfintele Uși și se înapoiază.

La pag. 77, rândul 5, de sus în jos, să nu se mai citească cuvintele: schimbându-se și ei unul în locul altuia.

